

Selvitys lastensuojelun tulosityksikön tilanteesta
Vantaan kaupunginhallitukselle 2.3.2015

Sisällys

1.	Selvityksen tavoitteet ja toteutus	4
2.	Lastensuojelu perustuu lastensuojelulakiin	5
3.	Vantaan lastensuojelun tulostyöryhmän toimintaympäristö	5
3.1.	Lastensuojelun organisaatio ja henkilöstö	6
3.2.	Käyttösuunnitelma ja käyttösuunnitelman keskeiset tavoitteet	7
3.3.	Asiakasmäärät	9
3.4.	Palkkaus	10
3.5.	Lastensuojelun sosiaalityön palvelut ja tuotteet	10
3.6.	Asiakasohjaus	12
3.7.	Moniammatillinen asiantuntijaryhmä	13
3.8.	Kehittäminen ja koulutus	13
3.9.	Oppilaitosyhteistyö	14
3.10.	Asiakaspalaute	14
4.	Lastensuojelun tilanne Vantaalla laatusuosittelujen valossa	15
4.1.	Osallisuus lastensuojeluasiassa ja kokemusasiantuntijuuden hyödyntäminen palveluita kehitettäessä	15
4.2.	Lapsilähtöinen yhteinen palvelujärjestelmä ja eri toimijoiden välinen yhteistyö	23
4.3.	Osaavat ja hyvinvoivat ammattilaiset, työn tuki ja vaikuttaminen	29
4.4.	Monitahoinen arviointi	34
5.	Yhteenveto	38
	Liite 1.	41
	Liite 2.	42
	Liite 3.	44

1. Selvityksen tavoitteet ja toteutus

Tässä selvityksessä kuvataan lastensuojelun tulosityksikön nykytilannetta Vantaalla sekä henkilöstön näkemyksiä Vantaan lastensuojeluntyöstä suhteessa Lastensuojelun laatusuosituksiin (2014).

Selvityksen teon taustalla on syksyllä 2014 ollut uutisointi, jossa asiakkaat (Vantaan sanomat) ja Vantaan lastensuojelun työntekijät (Helsingin Sanomat) toivat esiin työn epäkohtia ja huolia työolosuhteista sekä asiakkaiden palvelujen saatavuudesta. Uutisoinnin jälkeen kaupunginhallitus pyysi selvitystä lastensuojelun nykytilasta. Selvityksestä haluttiin moniäänisempi, kuin mitä erilaisilla tunnusluvuilla pelkästään on tuotettavissa. Erityisesti haluttiin korostaa koko henkilöstön kuulemista ja heidän näkemyksiään lastensuojelun työtilanteesta sekä lastensuojelutyön arviointia.

Selvitys koostuu kahdesta erillisestä osasta.

1. Ensimmäisessä osassa kuvataan lastensuojelun tulosityksikön toimintaympäristöä, organisaatiota, henkilöstöä ja taloutta.
2. Toinen osa koostuu henkilöstön kuulemisesta saadusta materiaalista ja on koottu lukuun neljä.

Lastensuojelun johtoryhmä päätti 28.11.14 ohjausryhmästä, jonka tehtäväksi tuli selvityksen tekeminen. Ohjausryhmään nimettiin seuraavat edustajat:

- Martina Nilsson, sosiaalityön esimies (pj.)
- Helena Nyman-Jokinen, tukiyksikön esimies
- Varpu Sallinen, vastaanottokodin johtaja
- Riitta Viitanen, johtava sosiaalityöntekijä
- Mervi Vihersalo, johtava sosiaalityöntekijä
- Hanna Tulensalo, kehittäjäsosiaalityöntekijä (siht.)

Ohjausryhmä kokoontui selvityksen teon aikana kolme kertaa (1.12.2014, 7.1.2015 ja 16.1.2015).

Selvityksen materiaali koottiin yhdessä palvelupäällikön ja lastensuojelun esimiesten kanssa (osio 1) sekä kuulemalla jokaista lastensuojelun tiimiä Lastensuojelun laatusuosituksen teemoista (osio 2).

Koko henkilöstön kuuleminen toteutettiin siten, että jokainen tiimi kävi yhteisen keskustelun lastensuojelun laatusuosituksen teemojen perusteella, jonka tiimin vetäjä kokosi kirjallisesti. Näiden keskustelujen kirjallinen materiaali tiivistettiin yhteen siten, että jokaisesta laatusuosituksen teemasta nostettiin esiin pääkohdat: toimivat käytännöt, ongelmakohdat ja kehittämis ehdotukset. Aineistosta esiin nousseita keskeisiä teemoja käsiteltiin reflektiotyöpajassa (15.1.2015), jonne kukin työyhteisö oli nimennyt kaksi edustajaa (yhteensä 16 osallistujaa). Työpajan tarkoitus oli työstää henkilöstön kanssa yhdessä keskeisiä kehittämis ehdotuksia. Työpaja suunniteltiin ohjausryhmän kanssa ja sen vetämisestä vastasivat Laura Yliruka (Pääkaupunkiseudun sosiaalialan osaamiskeskus Socca ja Pääkaupunkiseudun Praksis), Tiina Muukkonen (THL), Vappu Koskinen ja Hanna Tulensalo (Vantaan kaupunki). Lisäksi Helsingin yliopiston käytäntötutkimuksen professori Mirja Satka osallistui työpajaan.

Lastensuojelun tarkastelu laadun näkökulmasta on uudenlainen tapa, jota selvityksessä on kokeiltu. Perinteisesti lastensuojelun tilannetta on tarkasteltu esimerkiksi lain toteutumisen tai talouden näkökulmista.

2. Lastensuojelu perustuu lastensuojelulakiin

Lastensuojelulain mukaan lastensuojelun on edistettävä lapsen suotuisaa kehitystä ja hyvinvointia, tuettava vanhempia, huoltajia ja muista lapsen hoidosta ja kasvatuksesta vastaavia henkilöitä lapsen kasvatuksessa ja huolenpidossa, pyrittävä ehkäisemään lapsen ja perheen ongelmia sekä puuttumaan riittävän varhain havaittuihin ongelmiin.

Lastensuojelutyö on lapsen ja hänen läheisten kohtaamista ja auttamista sekä lapsen asiakkuusprosessin johtamista. Lastensuojelun toteuttaminen on viranomaistyötä, johon eri lait tuovat vahvoja velvoitteita. Lastensuojelussa laki velvoittaa muun muassa seuraaviin asioihin:

- Lapsen osallisuus, mielipiteen selvittäminen ja siihen tarvittavan tiedon antaminen lapselle, lapsen kuuleminen
- Lastensuojeluilmoitus on käsiteltävä ja ratkaistava lähdetäänkö lastensuojelutarpeen selvitykseen 7 arkipäivän kuluessa ilmoituksen saapumisesta
- Lastensuojelutarpeen selvitys on tehtävä kolmen kuukauden kuluessa ilmoituksen saapumisesta.
- Asiakassuunnitelma on laadittava jokaiselle asiakkuudessa olevalle lapselle koko lastensuojelutyöskentelyn ajan
- Huostaan otetun lapsen vanhemmille on laadittava vanhemmuuden tukemiseksi erillinen asiakassuunnitelma
- Suoranaisia subjektiivisia oikeuksia ei ole, mutta sosiaalityöntekijän asiakassuunnitelmaan kirjaamat asiakkaan tarvitsemat palvelut, muodostavat subjektiivisen kaltaisen oikeuden
- Lapsen tapaaminen asiakassuunnitelmaan kirjattavalla tavalla
- Kiireellisen sijoituksen määräajat (30vrk)
- Huostaanoton prosessi ja määräajat (huostaanoton valmistelu kiireellisen jälkeen +30vrk max.)
- Useita sijaishuoltoon ja sijaishuollon aikaisiin rajoitustoimenpiteisiin liittyviä asioita

Lisäksi lastensuojelutyötä valvotaan eri tavoin

- Avohuollossa lastensuojelutarpeen selvityksen määräaikojen toteutuminen
- Ostopalvelu laitosten kilpailuttaminen ja valvonta toimitilojen ja henkilöstön osalta
- Omien laitosten valvonta
- Yksityisten palveluntuottajien valvonta (myös muiden kuin laitosten osalta)
- Omaevalvontasuunnitelmat kaikissa yksiköissä

3. Vantaan lastensuojelun tulosityksikön toimintaympäristö

Lastensuojelun toimintaympäristön kuvaus perustuu esimiesten kokoamaan materiaaliin. Lastensuojelussa asiakas on aina lapsi (lapsi on kirjattu asiakas), joten tässä selvityksessä toimintaympäristöä on pyritty kuvaamaan lapsen näkökulmasta. Minkälainen prosessi on lapselle ja minkälaisia palveluja lapsen läheisineen on lastensuojelusta mahdollista saada.

3.1. Lastensuojelun organisaatio ja henkilöstö

Lastensuojelun johtoryhmä on ollut syksyn 2014 aikana johtoryhmävalmennuksessa. Valmennuksessa johtamisjärjestelmä tarkistettiin ja kuvattiin (Liite 1). Johtoryhmän kuvauksesta käy ilmi, miten lastensuojelun toimintaa yhdenmukaisesti johdetaan ja kehitetään.

Lastensuojelun tulosityksikköä johtaa palvelupäällikkö, jonka alaisuudessa ovat lastensuojelun avohuolto, sijaishuolto sekä lastensuojelun tukiyksikkö, Kuuselan perhekuntoutuskeskus, Tammirinteen ja Viertolan vastaanottokoti. Myös perheasiainyksikkö kuuluu Vantaalla tähän lastensuojelun kokonaisuuteen. Lastensuojelun johtoryhmään kuuluvat palvelupäällikön lisäksi kaikkien yksiköiden esimiehet. Johtoryhmä kokoontuu kerran viikossa ja jokaisella yksikön esimiehellä on mahdollisuus tuoda asialistalle käsiteltäviä asioita. Lastensuojelun talouden seuranta on ollut johtoryhmän asialistalla kerran kuussa. Kaikista kokouksista laaditaan kokouksen aikana muistio, joka talletetaan yhteiselle levyasemalle.

Lastensuojelun palvelupäällikkö ja johtoryhmä

Lastensuojelun avopalvelut			Sijais- ja jälkihuollon palvelut	Lastensuojelun tukiyksikkö	Kuuselan perhekuntoutus	Tammirinteen vastaanottokoti	Viertolan vastaanottokoti
Koivukylä	Myyrmäki	Tikkurila	Esimies	Esimies	Johtaja	Johtaja	Johtaja
Esimies	Esimies	Esimies	Johtava sosiaalityöntekijä 3	Vastaava ohjaaja 3	Vastaava ohjaaja 3	Vastaava ohjaaja 5	Vastaava ohjaaja 6
Johtava sosiaalityöntekijä 3	Johtava sosiaalityöntekijä 3	Johtava sosiaalityöntekijä 3					
Henkilöstö 23	Henkilöstö 23	Henkilöstö 27	Henkilöstö 31	Henkilöstö 31	Henkilöstö 34	Henkilöstö 50	Henkilöstö 52

Lastensuojelun sosiaalityö on Vantaalla järjestetty siten, että avohuollon yksiköitä on kolme: Koivukylä, Myyrmäki ja Tikkurila. Alueellisissa yksiköissä hoidetaan kyseisten alueiden lastensuojeluilmoitusten käsittely, lastensuojelutarpeen selvitykset sekä suunnitelmallinen lastensuojelun sosiaalityö. Avohuollon yksiköt ovat kaikki jakautuneet kolmeen tiimiin: yksi vastaanottotiimi ja kaksi suunnitelmallisen sosiaalityön tiimiä. Vastaanottotiimi käsittelee uudet lastensuojeluilmoitukset ja tekee lastensuojelutarpeen selvitykset. Mikäli selvityksen jälkeen lapsen lastensuojeluasiakkuus jatkuu, asiakkuus siirtyy suunnitelmallisen sosiaalityön tiimiin. Vastaanottotiimeissä on sosiaalityöntekijöitä ja sosiaaliohjaajia. Suunnitelmallisen sosiaalityön tiimeissä on sosiaalityöntekijöitä. Sijaishuollon sosiaalityö on

keskitetty erikseen. Sijaishuollon yksikköön kuuluu kolme tiimiä: perhehoito, laitoshoidon ja jälkihuolto. Lastensuojelun tukiyksikkö tuottaa palveluita kaikille avohuollon sosiaalityön yksiköille. Vastaanottokodit ja Kuuselan perhekuntoutuskeskus tuottavat palveluita kaikille sosiaalityön yksiköille.

Henkilöstö

Henkilöstökartoitus todentaa jo tiedossa olevan asian: **muodollisesti pätevien sosiaalityöntekijöiden määrä lastensuojelun avohuollossa on selvityksen tekohetkellä hälyttävän pieni.** Johtavien ja kehittäjäsosiaalityöntekijöiden lisäksi 56:sta työntekijästä muodollisesti päteviä sosiaalityöntekijöitä on tällä hetkellä yhdeksän eli **16% asiakastyötä tekevistä sosiaalityöntekijöistä.**

Vaihtuvuutta on eniten niin ikään avohuollon sosiaalityössä. 2014 aikana avohuollossa on yhteensä aloittanut 27 uutta työntekijää eli **48%** kaikista sosiaalityöntekijöistä. Näistä 8:lla on ollut aiempaa lastensuojelun kokemusta. Vaihtuvuuteen vaikuttaa osin perhevapaat.

Sosiaalityön pääaineopiskelijoita (eri yliopistoissa) on 27 eli **48%** sosiaalityöntekijöistä on sosiaalityön pääaineopiskelijoita. Ainakin kymmenen opiskelee sosiaalityötä avoimessa yliopistossa. Kelpoisuusehtoja täyttämättömien joukossa on ns. väärän pääaineen (sosiologia, kuntoutustiede, sosiaalipsykologia, yhteiskuntapolitiikka) maistereita sekä muutama sosionomi ja sosionomi YAMK.

Sijaishuollon sosiaalityössä muodollisesti päteviä on 15 20:stä. Laitoshoidon sosiaalityössä on sijaisuuksia hoitamassa muodollisesti epäpäteviä eniten eli neljä.

Perhetyössä ja laitoksissa tilanne henkilökunnan osalta on parempi. Vaihtuvuutta on jonkin verran, mutta sijaisuuksissakin on pääosin päteviä työntekijöitä.

Henkilöstön jaksamisen tueksi on pyritty luomaan toimivat rakenteet ja ammattihenkilöille on järjestetty koulutusta sekä työnohjausta. Lastensuojelun työtä tukee mahdollisuus moniammatillisen asiantuntijaryhmän konsultointiin ja yhteistyöhön kaupungin lastensuojelun lakimiehen kanssa.

3.2. Käyttösuunnitelma ja käyttösuunnitelman keskeiset tavoitteet

Lastensuojelun käyttösuunnitelma vuonna 2014 oli kokonaisuudessaan 51,3 miljoonaa euroa. Jokaisella yksiköllä on oma budjettinsa, josta vastaa yksikön esimies. Yksiköiden budjetteihin kuuluvat henkilöstömenot ja muut yksikön toimintaan liittyvät kulut. Vuoden 2014 alusta kahdeksan sosiaalityöntekijän virkaa vakinaistettiin lastensuojelulain mukaisissa määrärajoissa pysymiseksi. Ostopalveluihin osoitettiin edellisvuoteen verrattuna lisärahaa 3,9 miljoonaa euroa.

Lastensuojelun tukiyksiköstä koordinoidaan lastensuojelun tukipalvelut (mm. perhetyö, ammatilliset tukihenkilöt). Tukipalvelujen ostojen suhteen pysyttiin käyttösuunnitelman puitteissa vuonna 2014. Tämä on mahdollistunut tukipalvelujen ostoja kilpailuttamalla, yhteistyökumppanuuksia kehittämällä ja tarkemmalla johtamisella sekä tehostamalla omaa työtä (asiakasmäärät: 2013/330 perhettä, 2014/380 perhettä). Oman toiminnan lisäksi

perhetyötä ostetaan noin 140 perheelle vuodessa, ammatillista tukihenkilötoimintaa sekä Pelastakaa Lasten kautta tukiperheitä noin 100 perheelle vuodessa. Ostopalveluiden palvelutarpeet tulevat eri yksiköistä, mutta budjettivastuu on lastensuojelun tukiyksikössä. Näiden tukipalveluiden ostojen toteutuneet kustannukset vuonna 2013 oli 2,2 miljoonaa euroa. Vuoden 2014 käyttösuunnitelmassa näihin ostoihin oli varattu 1,3 miljoonaa euroa.

Suurin yksittäinen menoerä on lastensuojelun ostopalvelut eli laitoshoidon ostot, 19 miljoonaa euroa. Laitoshoidon kustannuksia on hillinnyt laitoshoidon palvelujen kilpailuttaminen ja se, että perhehoidon osuus sijaishuollon muotona on kasvanut. Tavoitteessa hoitaa pääsääntöisesti kiireelliset sijoitukset ja niiden aikainen arviointityö omissa laitoksissa ja vastaanottoperheissä, on onnistuttu erinomaisesti. Tällä on saatu hillittyä kiireellisten sijoitusten kustannuksia ja varmistettua arviointien tasalaatuisuutta.

Käyttösuunnitelman mukaisia tavoitteita vuonna 2014 oli mm: perhehoidon ensisijaisuuden varmistaminen ja hoitovuorokausien lisääminen, kiireelliset sijoitukset omana toimintana ja arvioinnin nopeuttaminen, lastensuojelun tukipalvelujen vastaaminen muuttuviin asiakastarpeisiin palvelumuotoilulla, asiakkaiden osallisuuden lisääminen ja kokemusasiantuntijuuden hyödyntäminen, avohuollon johtamisrakenteen muuttaminen prosessin mukaiseksi (tästä luovuttiin lainsäädännön muutosten vuoksi), yhteistyöprosessien mallintaminen ja elatussopimusten laatiminen huostaan otetuille lapsille.

Sijaishuollossa perhehoidon osuus hoitovuorokausista on kasvanut: vuonna 2013 46% ja vuonna 2014 51%. Kiireellisesti sijoitetusta 215 lapsesta suoraan ulkopuoliseen paikkaan meni vain 16 nuorta (vuonna 2013 66). Kaikki alle 12-vuotiaiden kiireelliset sijoitukset hoidettiin omissa toiminnoissa.

Avoimen ja osallistavan dokumentoinnin menetelmän käyttöön ottamista on aloitettu. Työtapa lisää asiakkaan osallisuutta ja avoimuutta asiakkaan ja lastensuojelun välillä, mutta säästää myös työaikaa. Vuonna 2015 avoimen dokumentoinnin käyttöönotto on yhteinen tavoite koko lastensuojelussa. Lapsilta on kerätty osallistavaa asiakaspalautetta ja palautteen keräämistä kehitetään edelleen. Lasten kokemusasiantuntijaryhmä on ollut kehitteillä ja se käynnistetään keväällä 2015. Sijaishuollossa on kehitetty tiedote lapsen ja vanhempien oikeuksista, kodin ulkopuoliseen sijoitukseen lähteville nuorille ja heidän vanhemmilleen.

Varhaiskasvatuksen kanssa on luotu yhteinen toimintamalli, jota on käyty läpi kaikissa avohuollon yksiköissä. Tämän lisäksi asiasta on järjestetty laajoja koulutuksia. Lastensuojelun ja neuvolan perhetyön yhteistyöprosessia on kehitetty ja kuvattu (neuvolan perhetyöntekijän opinnäyte, johon lastensuojelu osallistui). Varhaiskasvatuksen ja koulujen henkilöstölle pidetään lastensuojelun info-tilaisuuksia, joissa kerrotaan lastensuojelun toimintatavoista ja mm. lastensuojeluilmoitusten tekemisestä. Yhteistyötapaamisia eri ammattiryhmien kesken pidetään säännöllisin väliajoin. Sosiaalityön esimiehet osallistuvat pienten lasten hyvinvointiryhmien kokouksiin. Yhteistyö poliisin kanssa pääsääntöisesti sujuu: konsultaatiot /tutkintapyyntö ja virka-apu.

Elatussopimusten laatiminen huostaan otetuille lapsille on tärkeää, sillä niistä perityistä summista kertyy lapselle itsenäistymisvaroja. Elatussopimusten laadintaan on panostettu

yhdessä lastensuojelun sosiaalityön, lastenvalvojien ja yleisten edunvalvojien välisellä yhteistyöllä.

3.3. Asiakasmäärät

Kuusikkokunta -vertailussa tulee esiin, että Vantaalla on niukasti eniten lastensuojelun asiakkaina olevia lapsia suhteessa samanikäiseen väestöön eli 2013 osuus oli 11,1%. Vuonna 2014 osuus on hiukan laskenut, ollen 10,5%.

Pitkäaikaisen tilaston mukaan vastaanotettujen lastensuojeluilmoitusten määrä on kasvanut vuodesta 2002 aina vuoteen 2013 saakka, jolloin ilmoitusten kasvu on taittunut. Vuonna 2014 lastensuojeluilmoituksia kirjattiin 7435kpl, jotka koskivat 4005 lasta. Viimeisen kolmen vuoden aikana tehtyjen lastensuojelutarpeen selvitysten määrä on pysynyt melko ennallaan. Myös selvitykseen päätyneiden asiakkuuksien määrä on pysynyt melko ennallaan viimeiset kolme vuotta. Vuonna 2014 lastensuojelutarpeen selvityksiä valmistui 1840 kpl. Lastensuojelutarpeen selvitysten osalta on pysytty määrärajoissa lähes 100 prosenttisesti.

Viimeisten tilastojen mukaan lastensuojelun avohuollon suunnitelmallisen sosiaalityön asiakasmäärä on hiukan laskenut vuodesta 2013 lähtien. Avohuollon suunnitelmallisessa sosiaalityössä on ollut 3950 asiakasta vuonna 2013 ja vuonna 2014 on ollut 3750 asiakasta.

Kiireellisten sijoitusten määrä on vähentynyt vuonna 2014 verrattuna vuoteen 2013, mutta on pysynyt vuoden 2012 tasolla. Huostaanottojen määrä vuonna 2014 oli 71 (vuonna 2013 89). Sijoitettujen lasten määrä on pysynyt suunnilleen samana (773 vuonna 2014).

Tällä hetkellä keskimääräiset (saatavilla olevat) asiakasmäärät tai tunnusluvut yksiköittäin esimiesten ja johtavien sosiaalityöntekijöiden tietojen perusteella:

Uusia lastensuojelutarpeen selvityksiä aloitetaan jokaisessa vastaanottotiimissä joka kuukausi n. **60 lapsen** ja hänen perheensä kanssa. Suunnitelmallisen sosiaalityön sosiaalityöntekijällä on vastuullaan vaihtelevasti **40-60 lasta** verkostoineen. Lisäksi hän toimii työparina lähes yhtä monen lapsen asioissa.

Sijaishuollossa laitoshoidon sosiaalityössä on **50 lasta/sosiaalityöntekijä**. Perhehoidossa on keskimäärin **30 lasta ja 20 sijaisperhettä/sosiaalityöntekijä**. Yksi sosiaalityöntekijä vastaa sijaisperheiden rekrytoinnista, valmennuksesta, koulutuksesta ja tukitoimien organisoinnista. Kaksi sosiaalityöntekijää työskentelee pitkäaikaisen perhehoidon sijoittavana sosiaalityöntekijänä 50 % (n. 5-7 lasta sijoitusprosessissa pitkäaikaiseen perhehoitoon) ja vastaanottoperheiden vastuutyöntekijöinä 50 % (n. 10 vastaanottoperhettä). Jälkihuollon sosiaalityössä on n. 100 lasta/sosiaalityöntekijä. Jälkihuollon sosiaaliohjauksessa on n. 20 lasta/sosiaaliohjaaja.

Muiden yksiköiden asiakasmääristä löytyy tietoa palvelukuvausliitteessä (Liite 3).

3.4. Palkkaus

Selvitystä varten vertailtiin Vantaan lastensuojelun henkilöstön palkkoja suhteessa pääkaupunkiseudun muiden kuntien sekä muutaman lähikunnan työntekijöiden palkkoihin. (Vertailutaulukko, Liite 1.) Sosiaalityöntekijän ja johtavan sosiaalityöntekijän palkka Vantaalla on pienin kaikista pääkaupunkiseudun kuntien ja joidenkin lähikuntien palkoista. Sosiaaliohjaajien osalta vaihtelua on kuntien kesken niin nimikkeissä kuin palkkamäärissä.

3.5. Lastensuojelun sosiaalityön palvelut ja tuotteet

Vastaanottotiimi vastaanottaa lastensuojeluilmoitukset ja tekee lastensuojelutarpeen selvitykset uusista asiakkaista. Lastensuojeluasiakkuus alkaa lastensuojelutarpeen selvityksestä. Sosiaalityöntekijän vastaanottaessa lastensuojeluilmoituksen on hänen 7 työpäivän kuluessa päätettävä aloitetaanko lastensuojelutarpeen selvitys, mikäli ilmoitus tulee lapsesta, joka ei ole lastensuojelun asiakkaana. Selvitys on tehtävä kolmen kuukauden kuluessa. Tämän lisäksi vastaanottotiimiin työtehtäviin kuuluu lastensuojelun virka-aikainen (8-16) päivystys. Alkukevät 2015 kokeillaan perjantaisin päivystyksen siirtoa sosiaali- ja kriisipäivystykseen klo 14 alkaen. Tavoitteena on vähentää ennakoimattomien, päivystyksellisten asioiden kuormitusta ja työpäivien venymistä lastensuojelun avohuollon työssä. Kiireellisen tilanteen arviointeja ja kiireellisiä sijoituksia tulee sekä vastaanottotiimissä ja suunnitelmallisissa tiimissä.

Lastensuojelutarpeen selvityksen tulee sisältää seuraavat asiat:

- Vanhempien tapaaminen
- Lapsen tapaaminen
- Kotikäynti
- Yhteistyötahojen näkemykset ja/tai yhteinen tapaaminen
- Kirjallinen yhteenveto lapsen tilanteesta ja asiakkuuden tarpeesta

Avohuollon yksiköissä sosiaaliohjaajia on vastaanottotiimeissä. Sosiaaliohjaajat toimivat sosiaalityöntekijän työparina lastensuojelutarpeen selvityksissä ja tapaavat muita lapsen asioita hoitavia yhteistyötahoja ja ovat yhteistyössä lapsen läheis- ja viranomaisverkoston kanssa. Sosiaaliohjausta tarjotaan vanhemmille ja/tai lapsille erilaisissa elämän hallintaan liittyvissä kysymyksissä esimerkiksi silloin, kun lastensuojeluilmoituksesta ei ryhdytä selvitykseen. Sosiaaliohjauksen tavoitteena on perheen arjen parempi hallinta, ohjaus ja neuvonta tarpeitaan vastaavaan palveluun. Sosiaaliohjausta voidaan hakea myös suunnitelmalliseen työhön, mutta käytännössä aika menee lastensuojelutarpeen selvityksiin sekä ohjaukseen ja tukeen silloin, kun lastensuojelutarpeen selvitykseen ei ryhdytä.

Sosiaali- ja kriisipäivystys vastaanottaa lastensuojeluilmoitukset sekä vastaa akuutteihin päivystyksellisiin lastensuojeluasioihin virka-ajan ulkopuolella. Tilanteet vaativat selvittelyä ja tarvittaessa sosiaali- ja kriisipäivystyksestä sijoitetaan lapsi kiireellisesti. Asian hoitaminen siirretään alueen sosiaalityöhön seuraavana arkipäivänä. Sosiaali- ja kriisipäivystyksestä on ollut mahdollista saada työpari virka-ajan ulkopuolelle venyviin asiakastilanteiden selvittämiseen.

Suunnitelmallinen avohuollon sosiaalityö

Avohuollossa suunnitelmallisen sosiaalityöntekijän tehtäviin kuuluu hyvin monenlaisia tehtäviä:

Lapsen asiakassuunnitelma

- Jokaisella lastensuojelun asiakkaalla tulee olla päivitetty ajantasainen asiakassuunnitelma, joka tulee tarkistaa lain mukaan vähintään kerran vuodessa.
- Suunnitelma rakennetaan lapsen, perheen, läheisten ja yhteistyötahojen kanssa ja sosiaalityöntekijä vastaa suunnitelman tekemisestä.

Sosiaalityö lapsen ja hänen läheisten kanssa

- Suora lapsen kanssa työskentely lastensuojelulain 29§ mukaisesti
- Aikuisten kanssa tehtävä työ (toimeentulotuki, asuminen, työllisyys jne.)
- Avohuollon tukitoimet (haku, yhteinen arviointi, päätökset)
- Avohuollon sijoitus (arviointi, päätökset)
- Yhteistyö (lapsen kehitysympäristöt, aikuisten palvelut, lapsen erityispalvelut)

Lastensuojelun taloudellinen tuki ja toimeentulotuki

- Erityisin lastensuojeluperustein myönnettävä harkinnanvarainen tuki
- Lisäksi sosiaalityöntekijöille tulee edelleen useita toimeentulotukiasioita päätettäväksi,
- Lisäksi vuokratukia sekä muita harkinnalla myönnettäviä kuluja
- Taloudellinen tuki voi edellyttää aikuisen oman asiakassuunnitelman tekemistä

Kiireellinen työ (30vrk)

- Kiireellisen sijoituksen tarpeen arviointi, kiireellinen sijoitus ja huostaanoton valmistelu mahdollisine hallinto-oikeuskäsittelyineen. Kiireellinen sijoitus voi tulla kyseeseen suunnitelmallisen muutostyön tai lastensuojelutarpeen selvityksen aikana.
- Kiireellisen sijoituksen aikana voi tulla kyseeseen huostaanoton tarpeen arviointi
- Muu kiireellinen ja akuutti työ

Huostaanotto (mikäli kiireellisen sijoituksen jatkopäätöksenä + 30 vrk)

- Huostaanoton tarpeen arviointi
- Huostaanottopäätös: kirjallinen päätös (ATJ), sosiaalityöntekijän selvitys, hakemus hallinto-oikeuteen (vastentahtoiset) sekä mahdollinen hallinto-oikeuden suullinen käsittely
- Asiakkuuden päättämisen arviointi

Jokaiseen avohuollon yksikköön kuuluu lisäksi nuorten intensiivisosiaaliohjaus. Se on lastensuojelun avohuollon tarjoamaa intensiivistä nuorten ja heidän perheidensä kanssa tehtävää työtä. Tukea tarjotaan nuoren omassa kasvuympäristössä sekä etsitään verkostoja nuoren ja perheen tueksi. Intensiivityö on tarkoitettu vantaalaisille nuorille (13–17-vuotiaat) ja heidän perheilleen. Työn tavoitteena on nuorten ja heidän perheidensä hyvinvoinnin parantaminen ja sen seurauksena kodin ulkopuolisten sijoitusten ehkäisy.

Koivukylässä sosiaaliohjausta tarjotaan asiakkaille, joilla on haasteita rahankäytön hallinnassa. Asiakasta ohjataan tarvittaessa velkojen selvittämisessä (esim. vuokratukien hoitamisessa). Tuetaan asiakasta selvittämään, mitä laskuja on rästissä, mitä perintätoimistossa, mitä ulosotossa, onko pikavippejä jne. Velkatilanteen alustavan selvittämisen jälkeen asiakas voidaan ohjata velkaneuvontaan mahdollisen velkajärjestelyn tai sosiaalisen luotonuksen selvittämiseksi.

Sijaishuollon sosiaalityö

Perhehoito

- Sijaisperheiden hankinta, valmennus, koulutus ja valvonta
- Vastaanottoperhetoiminta
- Pitkäaikainen perhehoito
- Perhehoidon sijoituksen aikainen sosiaalityö
- Sijaisperheiden tukeminen

Laitoshoido

- Ammatillisten perhekotien ja lastensuojelulaitosten hankinta, tarkastaminen ja valvonta
- Kuntouttavan hoidon järjestäminen lapselle
- Laitoshoidon sijoituksen aikainen sosiaalityö

Jälkihuolto

- Nuoren itsenäistymisen tukeminen
- Sosiaaliohjaajien tuki ja tapaamiset
- Jälkihuollon aikainen sosiaalityö
- 30 nuorelle tarjotaan tukea ostopalveluna

3.6. Asiakasohjaus

Asiakkaan tuen tarpeen arvion tekee vastuusosiaalityöntekijä. Sosiaalityöntekijä hakee asiakassuunnitelmalla asiakkaan tarpeita vastaavaa palvelua **asiakasohjausryhmästä**. Asiakasohjausryhmä päättää tukitoimen järjestämisen tavasta. Asiakasohjausryhmät 2015 alkaen ovat:

Avohuollon asiakasohjaus SEISAKE	Sijaishuollon asiakasohjaus LAITURI
- Seisakkeesta haettavat palvelut: Kuuselan palvelut, kaikki avohuollon sijoituspaikat, perhetyö, ammatillinen tukihenkilö, ensikoti, Laurinkoti, ryhmiin osallistuminen, tukiperhe ja -henkilö, valvotut tapaamiset ja vaihdot, kaikkia ostopalvelut - Kokoontuu parillisten viikkojen tiistaisin klo 14-16 - Lähetteenä voi olla lapsen asiakassuunnitelma	- Laiturista haettavat palvelut: sijaishuollon palvelut - Laituri kokoontuu parillisen viikon keskiviikkoina klo 9-11 - Lapsen lähete sijaishuoltoon tehdään asiakassuunnitelmalla, kun vastaanottotoiminnan arvio on valmis ja lapsen kohdalla on päädytty jatkosijoitukseen. - Sijaishuollon sisäisessä johtoryhmässä käydään läpi, kuka lapsi ohjautuu perhehoidon sijoitusprosessiin, Laituriin tai jälkihuoltokeskukseen. Sijaishuolto arvioi jokaisen lapsen kohdalla, voidaanko hänet sijoittaa perhehoitoon. - Lapsen asian käsittelyssä mukana laitoshoidon sosiaalityö, avohuollon sosiaalityö (vastuusosiaalityöntekijä) vastaanottokodin edustaja sekä tarvittaessa lapsen tunteva taho avohuollon tukipalveluista tai sijaishuollon erityistyöntekijä.

3.7. Moniammatillinen asiantuntijaryhmä

Lastensuojelulain 14 § velvoittaa kuntaa asettamaan asiantuntijaryhmän. Moniammatillinen asiantuntijaryhmä on foorumi, jolla on vahvasti konsultatiivinen rooli. Lain mukaan kunnan on huolehdittava siitä, että lapsen asioista vastaavalla sosiaalityöntekijällä on käytettävissään lapsen kasvun ja kehityksen, terveydenhuollon, oikeudellista sekä muuta lastensuojelutyössä tarvittavaa asiantuntemusta. Lastensuojelun asiantuntijaryhmä avustaa sosiaalityöntekijää lapsen huostaanottoa sekä sijaishuoltoa koskevien asioiden valmistelussa ja muussa lastensuojelun toteuttamisessa. Vantaalla ryhmä kokoontuu joka perjantai.

3.8. Kehittäminen ja koulutus

Vuonna 2014 järjestettiin lastensuojelun yhteisiä koulutuksia muun muassa teemoilla myötätuntouupumus, lapsen osallisuus ja nuoret kokemusasiantuntijat, hallinto-oikeuskäsittely, lapsen oikeudet (lasten oikeuksien sopimus) ja parityö.

Koko lastensuojelun yhteisenä kehittämiskohteena on avoin ja osallistava dokumentointi yhteistyössä asiakkaiden kanssa. Vantaalla on kehitetty menetelmiä tehostamaan ajantasaista asiakastyön dokumentointia.

Yksi lastensuojelun avohuollon yhteisistä kehittämiskohteista on ollut myös lapsen osallisuutta vahvistavan lapsikeskeisen työn kehittäminen. Lapsikeskeisen työn kehittäminen on käytännössä tarkoittanut pienten lasten (6-8v.) kokemusasiantuntijaryhmän suunnittelua ja ryhmän muodostamista. Lapsille on kehitetty esitteet sekä lastensuojelutarpeen selvityksestä että suunnitelmallisesta sosiaalityöstä, nuorelle on laadittu kutsukirje -pohja sekä asiakaspalautteen keräämistä varten muokattu ja kokeiltu lasten palautekyselyä. Suunnitelmallisessa sosiaalityössä on kehitetty lapsen osallistumista asiakassuunnitelman tekemiseen.

Näiden lisäksi toimintayksiköiden kehittämiskohteina on ollut lapsen tapaaminen ja tilanteen arviointi silloin, kun epäillään lapsen kohdanneen väkivaltaa. (Tikkurila ja Myyrmäki). Lasten osallistavan palautteen kehittäminen ja kokeileminen, josta on tehty lopputyö lastensuojelun erikoistumiskoulutukseen (Myyrmäki). Asunnottomien lapsiperheiden kanssa tehtävä työ on niin ikään ollut kehittämisen kohteena (Koivukylä).

Avohuollon toimipisteet osallistuvat Vantaan Praksiksen toiminnan toteuttamiseen perhepalveluiden yhteisenä toimintana. Yhteisiksi kehittämiskohteiksi Praksistoiminnassa on valittu lapsen osallisuus, sijoitettujen lasten vanhempien asiakassuunnitelmat, avoin dokumentointi sekä rajapinnalla tehtävä työ (yhteistyö). Kehittämistyönä on käynnistetty yhteistyö Voikukkia -hankkeen asiakasraadin kanssa. Asiakasraadin kokemusasiantuntijavanhempien kanssa on ollut yksi tapaaminen, jossa aiheena oli vanhempien asiakassuunnitelma.

Sijaishuoltoon liittyen perhehoidossa on menossa vastaanottotoiminnan kehittämisprojekti sekä perhehoidon uudet mahdollisuudet kehittämistyöryhmä. Laitoshoidossa on menossa laitoshoidon kilpailutukseen liittyvä vaativan laitoshoidon vaikuttavuus -hanke. Jälkihuollossa on kehittämisen kohteena yhteistyö työllisyyspalveluihin sekä palveluntarpeen arvioinnin kehittäminen.

Tukipalveluissa kehitetään vaikutusten arviointia yhteistyössä Kuntaliiton kanssa. Kehittämishankkeessa yhdistyy asiakkaan itsearviointi oman hyvinvoinnin ja toimintakyvyn kehittymisestä sekä työyhteisön itsearviointi työn vaikutuksista asiakkaan hyvinvoinnin kehittämiseen.

Laajennetun johtoryhmän kehittämiseminaareja on pidetty säännöllisesti ja niiden tuotoksina avohuollon tukitoimia on kehitetty vastaamaan lastensuojelun asiakkaiden tarpeita esim. tukiviikonloput, perhehoidon tukimuotojen kehittämishanke ja Tammirinteen päiväosasto uutena tänä keväänä.

3.9. Oppilaitosyhteistyö

Vantaan lastensuojelu tekee yhteistyötä eri sosiaalialan oppilaitosten kanssa ja on mukana Pääkaupunkiseudun Praksis -toiminnassa. Praksis on sosiaalialan asiakastyön käytäntöjä kehittävää käytäntötutkimusta ja opetus yhteistyötä. Praksista toteutetaan Vantaalla Perhepalvelujen yhteisenä toimintana. Avohuollon kehittäjäsosiaalityöntekijöiden työstä Praksiksen osuus on 20% työajasta. He vastaavat sosiaalityön käytännön opetuksen organisoinnista ja opiskelijoiden ohjauksesta työyhteisössä yhdessä muodollisesti pätevien sosiaalityöntekijöiden kanssa sekä ovat mukana käytännön opetuksen suunnittelussa ja toteutuksessa. Helsingin yliopiston lisäksi ohjataan myös muiden yliopistojen opiskelijoiden käytäntöjaksoja.

Vuosittain jokaisessa avohuollon toimipisteessä on Helsingin yliopiston opiskelijoita 3-5 eri käytännön opintojaksoilla. Lisäksi jokaisessa toimipisteessä on muiden yliopistojen opiskelijoita vuosittain noin 1-3. Sijaishuollossa opiskelijoita on vuosittain 1-3.

Avo- ja sijaishuollon tukipalveluissa yhteistyötä tehdään seuraavien ammattikorkeakoulujen kanssa: Laurea, Diak, Metropolia ja KyAmk. Sosionomi-opiskelijoita on vuoden aikana harjoittelussa eri toiminnoissa keskimäärin 4-6. Lisäksi tehdään opinnäytetöitä.

3.10. Asiakaspalaute

Asiakaspalautetta kerätään säännöllisesti koko tulosityksikössä Vantaan kaupungin käytäntöjen mukaisesti palautelomakkeella. Lisäksi eri toiminnoissa on jonkin verran omia kohdennettuja asiakaspalautteita. Haasteena on asiakaspalautteiden niukka saanti, jolloin myös palautteiden hyödyntäminen on vähäistä. Saadut palautteet kuitenkin käsitellään toimintayksikköjen kokouksissa ja mietitään niiden pohjalta tarvittavia toimenpiteitä. Asiakaspalautteen tapoja pyritään koko ajan kehittämään, jotta asiakkaiden näkemyksiä saataisiin vielä paremmin esiin. Myös lasten osallistavaa palautetta on kehitetty.

Sosiaalityön esimies valmistelee yhteistyössä asianosaisten kanssa vastineet muistutuksiin ja valituksiin. Esimies käy nämä läpi asianosaisten kanssa ja tarvittaessa nämä käydään läpi myös toimistokokouksessa. AVI:n ja oikeusasiamiehen kanteluihin vastaa perhepalvelujen johtaja.

4. Lastensuojelun tilanne Vantaalla laatusuosituksen valossa

Selvityksessä lastensuojelun tilannetta tarkasteltiin koko henkilöstöä kuullen Lastensuojelun laatusuosituksen (2014) sisällöllisten alueiden mukaisesti. Sisällölliset alueet eli teemat ovat

- Osallisuus lastensuojeluasiassa ja kokemusasiantuntijuuden hyödyntäminen palveluita kehitettäessä
- Lapsilähtöinen yhteinen palvelujärjestelmä ja eri toimijoiden välinen yhteistyö
- Osaavat ammattilaiset, tehtävänjako ja työn tuki
- Moniulotteinen arviointi

Työntekijöiden esiin tuomat asiat lastensuojelun laadun toteutumisesta on tiivistetty teemakohtaisesti. Jokaisen teeman kohdalla on henkilöstön esiin tuomia asioita jo toimivista käytännöistä, ongelmakohdista sekä kehittämisehdotuksista. Tekstin lomassa on lainauksia (kursiivilla), jotka ovat suoria työntekijöiden kommentteja. Huomioitava on, että samaan teemaan voi liittyä sekä toimivia asioita että ongelmakohtia. Kunkin teeman lopussa on tiivistetysti työntekijöiden työpajassa (15.1.15) esiin tuoma tärkein tavoite, ongelmat ja toimenpide-ehdotukset.

4.1. Osallisuus lastensuojeluasiassa ja kokemusasiantuntijuuden hyödyntäminen palveluita kehitettäessä

Lapsen, vanhempien, koko perheen ja lapsen muiden läheisten osallisuudesta tuli esiin paljon hyviä käytäntöjä, mutta myös runsaasti kehittämistä vaativia kohtia. Asiakkaiden osallisuuteen kiinnitetään paljon huomiota lastensuojelutyön eri vaiheissa. Osallisuuden painopiste vaihtelee lapsesta, koko perheeseen ja vanhempiin riippuen siitä, missä palvelussa ja vaiheessa asiakkuus on. Osallisuuden toteutumisen tavat ja toisaalta kipupisteet vaihtelevat myös riippuen siitä, missä kohdin lastensuojelun prosessia osallisuutta tarkastelee.

Kaikille lastensuojelun toimijoille **yhteisiä osallisuuden toteuttamisen tapoja** ovat

- Lapsi tavataan ikätasoisesti ja lapsen kohtaamisessa hyödynnetään erilaisia välineitä.
- Lapselle ja vanhemmille pyritään antamaan tietoa koko työskentelyn ajan ja siihen on käytössä välineitä, muun muassa esitteitä.
- Lapsi nähdään vaikuttajana: lapsen mielipidettä, näkemyksiä ja toivomuksia kysytään ja niitä pyritään huomioimaan. Niillä on vaikutuksia työskentelyn toteuttamiseen (esimerkiksi tapaamispaikka, keitä osallistuu neuvotteluun), työn tavoitteiden laatimiseen ja niiden toteutumisen arviointiin.
- Vanhempien ja koko perheen osallisuuteen pyritään kiinnittämään huomiota silloin, kun työskennellään koko perheen kanssa. Toisaalta vanhempien huomioimiseen pyritään

kiinnittämään erityistä huomiota silloin, kun työn keskiössä on selkeästi lapsi itse. Tämä tulee esiin erityisesti sijoitetun nuoren kanssa.

- Avoin dokumentointi nähdään osallisuutta mahdollistavana työtapana.
- Kaikissa työn vaiheissa asiakaspalaute on osallistumisen ja työskentelyyn vaikuttamisen työväline.
- Rakenteet ovat parhaimmillaan asiakkaan osallistumisen tuki ja mahdollistaja. Mitä paremmin rakenteissa on huomioitu asiakkaiden osallisuus, sitä paremmin työntekijät voivat toteuttaa sitä omassa perustehtävässään. Esimerkiksi sitä, että sosiaalityöntekijä voi olla miettimässä lapselle sopivaa sijoituspaikkaa, pidettiin hyvänä.

Seuraavaksi osallisuuden toteutumista tarkastellaan tarkemmin lastensuojelutyön eri vaiheissa. Osallisuuden toteutumisen suhteen on huomioitava se, että avo- ja sijaishuollon sosiaalityössä asiakasmäärät ovat huomattavat, eikä nykyisissä käytännöissä asiakasmääriä ole mahdollista rajata. Lastensuojelun tukipalveluihin asiakkaat ohjautuvat asiakasohjauksen kautta, jolloin asiakasmäärää pystyy rajaamaan. Tämä mahdollistaa yksilökohtaisemman kohtaamisen ja keskittymisen tietyn lapsen asiaan.

Lastensuojelutarpeen selvitys

Asiakkuuden alkuvaiheessa lastensuojelutarpeen selvityksen aikana lapsi tavataan ikätasoisesti ja lapsi saa tietoa lastensuojelutyöstä.

Lapsen osallistumiseen kiinnitetään huomiota. Lapsi tavataan ja lapsen mielipide selvitetään myös mahdollisen kiireellisen sijoituksen arvioinnissa. Lapsikeskeisyys nähdään toteutuvan myös siten, että lapsi pidetään keskiössä myös vanhempien tapaamisessa. Lastensuojelutarpeen selvityksen aikana hyödynnetään lapsen hyvin tuntevan tahon (esim. koulu ja päiväkot) näkemyksiä, eikä luoda väkinäisesti suhdetta lapseen (tiedostetaan työskentelyn rajallisuus ajankäytön suhteen).

Selvitysvaiheessa työntekijöiden näkemys on, että lasta tavattaisiin enemmän, jos aikaraja ja asiakasmäärät mahdollistaisivat sen. Nykyisellään lapsen tapaaminen rajautuu yhteen.

Nykykäytännöissä lapsen osallistumista voisi parantaa lastensuojelutarpeen selvityksen päättyessä (kun asiakkuus ei jatku) ja asiakkuuden jatkuessa siirtymävaiheessa suunnitelmalliseen sosiaalityöhön. Lapsi ei lastensuojelutarpeen selvityksen jälkeen ole aina välttämättä tietoinen siitä jatkuuko asiakkuus lastensuojelussa vai ei.

Nyt yhteenvetotapaamiset jäävät pitämättä, eikä lapsi välttämättä saa tietoa asiakkuuden jatkumisesta.

Suunnitelmallinen sosiaalityö

Suunnitelmallisen sosiaalityön vaiheessa keskittyminen lapsen kohtaamiseen on erittäin haasteellista. Työn laaja-alaisuus, suuret asiakasmäärät (asiakkaana lapsi läheisineen ja verkostoineen), aikuisten ja taloudellisten asioiden hoitaminen työllistävät työntekijöitä niin, ettei lakisääteinen lapsen osallisuuden toteuttaminen (esimerkiksi lastensuojelulain 29§) ole nykyisellään mahdollista.

Lapsia ei ehdi tavata tarpeeksi ja lain edellyttämällä tavalla tai lasta ei ehdi tavata välttämättä lainkaan.

Suuri ongelma lapsen osallisuuden toteutumisen kannalta on työntekijöiden jatkuva vaihtuminen.

Vaihtuvuus ei mitenkään tue luottamuksellisen suhteen rakentamista ja ylläpitoa lapseen.

Työntekijöiden näkemyksen mukaan tarvittaisiin kiireettömiä kohtaamisia luottamuksen rakentamiseksi lapsen kanssa. Lisäksi kaivataan lisää osaamista eri-ikäisten ja -taustaisten lasten kohtaamiseen.

Silloin kun lapsia ehditään suunnitelmallisessa sosiaalityössä tapaamaan, tapaamiset koetaan mielekkäiksi ja työntekijän työssä jaksamista lisääviksi. Työntekijöiden näkemyksen mukaan vanhempien osallisuus toteutuu paremmin kuin lasten.

Tukipalvelut

Avohuollon tukipalveluissa (perhetyö) asiakkaan kanssa luottamuksellisen suhteen rakentaminen on mahdollista. Perhe tunnetaan hyvin ja myös lapsen kanssa työskentelyn koetaan lisääntyneen. Perhetyön nähdään kehittyneen lapsikeskeiseksi. Tarvetta on kuitenkin edelleen vahvistaa lapsen osallistumista sekä suoraa lapsen kanssa työskentelyä. Lasten kanssa työskentely voisi myös olla tavoitteellisempaa.

Perhekuntoutuksessa painopiste on koko perheen kanssa työskentelyssä. Lapsia kuitenkin tavataan myös kahden kesken esimerkiksi toimintaterapeutin kanssa. Myös perhekuntoutuksessa tuli esiin tarve lapsen kohtaamisen lisäämisestä.

Toiminnan kehittämisessä on pyritty huomioimaan asiakkaiden erilaiset tilanteet.

Työskentelyn laajeneminen viikonloppuihin lisää työssäkäyvien osallisuutta kuntoutukseen.

Sijaishuollon sosiaalityö

Sijaishuollossa osallisuuden painopiste muuttuu siten, että työn keskiössä on lapsi tai nuori. Nuoren osallistuminen on moninaista: laitoshoidossa olevat nuoret tietävät keneen ovat yhteydessä, kuka on oma sosiaalityöntekijä ja milloin hänet tavoittaa. Nuoret ovat aktiivisesti yhteydessä sosiaalityöntekijään soittamalla tai tekstiviesteillä.

Asiakasmäärä suhteessa työntekijöiden määrään on ongelmallinen myös sijaishuollon sosiaalityössä. Tämä näkyy siten, että aikaa nuoren kohtaamiseen on liian vähän.

Aikaa ei ole tarpeeksi kuunnella ja kohdata lasta, tieto perustuu monesti liikaa toisen (esimerkiksi laitoksen työntekijän kertomaan).

Joitakin lapsia ehtii tavata vain muutaman kerran vuodessa, jolloin luottamuksellista suhdetta ei pysty syntymään.

Myös sijaishuollon sosiaalityössä on tarvetta lisätä osaamista pienempien lasten kohtaamiseen.

Sijaishuollossa suurin kehittämisen tarve kohdentuu enimmäkseen lapsen biologisten vanhempien osallistumisen lisäämiseen. Eniten tarvetta on sijaishuollon sosiaalityössä, mutta myös laitospalveluissa, vaikka kehittämistä on jo tehtykin. Suurin pulma vanhempien osallistumisen suhteen sosiaalityössä on ajan riittämättömyys.

Vanhempien tapaamiseen ei ole riittävästi aikaa, heidän kanssa pitäisi käydä useampaan kertaan huostaanottoon liittyvät asiat läpi. Yhteydenpito jää monesti kuitenkin vanhemman oman aktiivisuuden varaan.

Resurssien vähäisyys näkyy kipeimmin siinä, että nykyisillä resursseilla ja asiakasmäärillä vanhempien suunnitelmia ei ole ollut mahdollista tehdä juuri lainkaan.

Sijaishuollon tukipalvelut / Laitoshoito

Sijaishuollon tukipalveluissa lapsen ja nuoren osallisuuden toteutumisen koetaan onnistuvan. Nuorten osallisuuden toteuttamisessa yksi keskeinen väline on asiakassuunnitelma.

Nuorilla on yksilölliset hoito- ja kasvatussuunnitelmat ja jokainen asiakas kohdataan yksilönä, niin nuori kuin aikuinen. Nuorilta kysytään mielipiteitä ja asioita, joita suunnitelmaa tehtäessä on tärkeää ottaa esiin. Nuoret pääsevät aina mukaan arvioimaan, miten suunnitelmaan kirjatut tavoitteet ovat toteutuneet.

Sijaishuollossa olevan nuoren vanhempien ja koko perheen osallisuuteen on pyritty vaikuttamaan monin keinoin. Vanhempia kuullaan lapsen liittyvien asioiden asiantuntijoina.

Mahdollistetaan ja tuetaan lapsen ja vanhempien yhdessäoloa Viertolan tiloissa. Osallisuutta tuetaan myös sillä, ettei vanhemmille ja läheisille ole rajattuja vierailu- ja soittoaikoja. Joka torstai klo 16.00 vanhemmat kutsutaan Viertolaan päivälliselle.

Osallisuutta pyritään lisäämään käymällä perheen kanssa läpi mitä asiakkaan kanssa työskentelevän verkoston kanssa on puhuttu.

Vastaanottoperheisiin sijoitettujen lasten vanhempien kanssa työskentelyä on parannettu.

Sijoitetun lapsen kotiin tehtävä työ on ollut yksi kehittämisen kohde ja sitä tulisi edelleen kehittää.

Kotikäyntien määrää olisi hyvä lisätä, ohjaajat voisivat enemmän käydä lapsen kotona lapsen ollessa kotilomilla ja perhetapaamisia olisi hyvä järjestää enemmän perheen kotona.

Suunnitelmallista perhetyötä voisi olla enemmän.

Jälkihuolto

Jälkihuollon sosiaalityössä ja -ohjauksessa asiakkaan osallisuuden nähdään toteutuvan hyvin.

Otamme hyvin huomioon nuoren näkemykset. Jälkihuolto on vapaaehtoista ja nuori määrittelee itse, mihin asioihin hän ottaa tukea vastaan. Nuorta

*tavataan toimistolla, nuoren kotona tai muualla nuoren toiveiden mukaan.
Tapaamisajat yritetään sovittelalla joustavasti työajan puitteissa.*

Sosiaalityössä ei kuitenkaan ole riittävästi aikaa asiakkaiden kohtaamiseen ja dokumentointiin. Osa asiakkaista asuu pääkaupunkiseudun ulkopuolella, jolloin tapaamiset vievät enemmän aikaa. Sosiaalityön resursseja on liian vähän. Sosiaaliohjauksessa ei ole aikaa jatkuvaan tiiviiseen tukeen.

Osallisuutta on pyritty huomioimaan antamalla tietoa jo ennen asiakkuuden alkamista ja sen alussa. Jälkihuollon työstä on pyritty antamaan tietoa eri tavoin sekä kehittämään välineitä edelleen.

Jälkihuoltokeskus järjestää ryhmätoimintaa (infoilta, vanhempainilta ja teemakohtaiset ryhmät). Nuorille on esite ja vanhemmille tullaan lähettämään kirje jälkihuollon tukitoimista. Laitoksia varten on valmisteilla oma esite.

Osallisuuden toteutuminen ja kehittämistarpeet lastensuojelun eri vaiheissa:

Seuraavassa työntekijöiden näkemyksiä siitä, mitä ja miten osallisuuden vahvistamista tulisi kehittää.

Palaute on tapa saada asiakkaiden näkemyksiä kehitettävistä asioista. Työntekijöillä oli kuitenkin näkemys, että asiakkailla itsellään ei välttämättä ollut tietoa siitä, että heidän palaute on ollut vaikuttamassa työkäytäntöjen kehittämiseen. Asiakaspalautteen antaminen koettiin toisaalta myös liian suppeana eikä sen anna riittävästi laadullista tietoa.

Näistä johtuen kokemusasiantuntijatoimintaa pidettiin tarpeellisena läpi koko lastensuojelun ja sitä toivottiin kaikille asiakasryhmille (lapset, nuoret, vanhemmat). Kokemusasiantuntijatoiminta voisi olla keino osallistaa asiakkaat vielä paremmin mukaan kehittämiseen sekä lisätä myös vertaistuen saantia. Tällä hetkellä Vantaan lastensuojelussa ei ole kokemusasiantuntijatoimintaa, mutta ensimmäinen ryhmä lapsille on vireillä avohuollon sosiaalityön, tukiyksikön ja Kuuselan tukiviikonlopputoiminnan kanssa yhteistyönä. Kokemusasiantuntijatoiminnan toteuttamiseksi pohdittiin erilaisia keinoja,

esimerkiksi miten sosiaalista mediaa voisi ottaa mukaan palvelujen yhteiseen kehittämiseen asiakkaiden kanssa.

Osallisuuden toteutumisen kannalta koettiin tarpeelliseksi selkiyttää asiakkaille vielä lisää koko lastensuojelun prosessia. Tämä koskee kaikkia asiakkaita sekä erityisesti vieraskielisiä tai eri kulttuuritaustaisia asiakkaita.

Vieraskielisten kanssa menee enemmän aikaa (tulkki) ja heille pyritään selvittämään sijaishuoltoon liittyviä asioita yksityiskohtaisemmin. Syvälliseen keskusteluun tarvittaisiin paljon aikaa, muun muassa kulttuurillisiin kysymyksiin liittyen.

Neuvotteluissa pitäisi pysähtyä ja varmistaa onko asiakas ymmärtänyt asian. Pitäisi nykyistä paremmin vielä kertoa miksi tapaamisia on ja mikä niiden tavoite on.

Osallisuudessa on kiinnitettävä huomiota asiakkaiden kuulemiseen ja osallisuuden yksilölliseen toteuttamiseen. Sama tapa ei välttämättä toimi kaikkien asiakkaiden kanssa. Vaikka osallisuus on yksi tärkeimmistä periaatteista koko työssä, on välillä kuitenkin pysähdyttävä miettimään, miten osallisuus toteutuu esimerkiksi tavoitteiden asettamisessa. Asiakasta ei aina kuunnella riittävästi, jolloin myös asiakkaan sitoutuminen on vaikeaa. Osallisuuden toteutuminen näkyy sitoutumisena.

Lastensuojelutyön eri vaiheissa tuli esiin, että lapsen läheiset voisivat olla vielä paremmin mukana työskentelyssä esimerkiksi läheisneuvonpidon keinoin. Läheisneuvonpitoa ja verkostokokouksia pitäisi toteuttaa nykyistä enemmän.

Dokumentointia tulee kehittää edelleen ja avoimen dokumentoinnin toteuttamisen mahdollisuuksia tulee parantaa läpi koko lastensuojelun. Dokumentointia on myös yhtenäistettävä ja järkevöitettävä. Nykyinen ATJ -järjestelmä ei palvele asiakkaiden osallisuutta eikä tiedonkulkua työntekijöiden kesken. Välineet pitää olla kunnossa (lapparit, puhelin), jotta reaaliaikainen dokumentointi on mahdollista. Asiakkailta olisi oltava aito mahdollisuus nähdä omat muistiinpanot (esimerkiksi suoraan itse tunnuksilla). Lapsen osallisuutta voisi lisätä siten, että lapsi kirjoittaisi itse omasta tilanteestaan ja se liitetäisiin dokumentteihin, esimerkiksi suunnitelmaan. Olisi kehitettävä lisää myös lapsen esitteitä.

Lapsen osallisuuden lisäämiseksi toivotaan vielä paljon ja erilaisia toimenpiteitä. Erityisesti avohuollon sosiaalityössä kaivataan lapsiystävällisiä tiloja enemmän käyttöön. Lisäksi tarvitaan koulutusta, osaamista, menetelmiä ja työvälineitä lapsen kanssa keskusteluun (muun muassa erityislapset, lapsen kehitys) myös kriisitilanteisiin.

Lapsen osallisuuden tarkempi määrittely on työntekijöiden mielestä tarpeen erityisesti suunnitelmallisessa sosiaalityössä: miten, missä ja millä tavoin lapsi on osallinen työssä. Kaivataan myös sosiaalityöntekijän roolin tarkentamista sen suhteen, onko keskeinen tehtävä luoda suhdetta lapseen vai ohjata ja koordinoida prosessia.

Pienempien lasten äärelle täytyisi pysähtyä vielä tarkemmin. Keinona tähän esimerkiksi sijaishuollossa voisi tehostaa erityistyöntekijöiden (psykologi, toimintaterapeutti) käyttöä työskentelyssä ja kehittää omahoitajien menetelmiä kaiken ikäisten lasten kanssa.

Koko perheen ja vanhempien osallisuuden lisäämistä voisi toteuttaa esimerkiksi palaverikäytäntöjä kehittämällä: asiakas olisi mukana tiimin kanssa työskentelyä arvioidessa. Vahvemmin tulisi kehittää myös yhteisöllistä osallisuutta kuntoutuksessa.

Nuoren ollessa sijoitettuna toiminnalliset perhetapaamiset olisivat hyvä lisä selvittelytyölle, jotta vanhempia tavattaisiin enemmän muutenkin kuin virallisissa tapaamisissa tai pikaisesti arjessa.

Vanhempien kanssa työskentelyä tulee edelleen kehittää vastaanotto-osastoilla ja -perheissä. Uusia työskentelyvälineitä ja moniammatillista työparityöskentelyä on lisättävä esimerkiksi siten, että ohjaajat perhetyöntekijän työpariksi mukaan kotikäynneille tai psykologi ja perhetyöntekijä käyvät vanhemman kanssa kasvatuskeskustelun.

Yhteenvedona osallisuuden teemasta työntekijöiden esittämä keskeinen tavoite:

Lastensuojelussa tulee lisätä ja edelleen kehittää lapsen osallisuutta ja lapsikeskeistä työtä.

Suurimmat ongelmat tavoitteen toteutumiseksi

Lastensuojelun sosiaalityön ydintehtävää ei ehditä tekemään: lapsen vastuusosiaalityöntekijä eli keskeinen päätöksentekijä ei ehdi riittävästi kohtaamaan lasta

- Luottamuksellista asiakassuhdetta lapsen kanssa ei synny ja tieto lapsesta tulee sosiaalityöntekijälle välittyneesti.
- Vastuusosiaalityöntekijä avo- ja sijaishuollossa ei tunne lasta riittävästi ja lapsen asian hoitaminen ja koordinoiminen hankaloituvat.
- Kaikkein haavoittuvimmissa oloissa elävistä lapsista, joilla on suuri riski ylisukupolvisen syrjäytymiseen, ei ole riittävästi tietoa.
- Tietoa ja osaamista ei ole aina riittävästi näiden lasten auttamisen tavoista.
- Tukipalveluissa, joissa asiakasmäärät ovat pienemmät, pystytään paremmin keskittymään lapseen. Sosiaalityön kuormittuneisuus heijastuu kuitenkin myös tukipalveluihin.

Toimenpiteet tavoitteen saavuttamiseksi

Lapsen kohtaaminen, auttaminen ja luottamuksellisen asiakassuhteen luominen vaatii aikaa ja kiireettömiä kohtaamisia. Sosiaalityössä on oltava tilaa asiakkaiden kohtaamiseen ja lapsen asiakasprosessin johtamiseen. Erytisen huomion kohteena tulee olla avohuollon suunnitelmallinen sosiaalityö.

- Asiakasmäärän kohtuullistaminen ja/tai resurssien lisääminen avo- ja sijaishuollon sosiaalityössä. Asiakasmäärien rajausta siten, että vastuulla voi olla enintään esimerkiksi 40 lasta (huom. lapsi verkostoineen).
- Työn sisällön rajausta suunnitelmallisessa sosiaalityössä. Jotta sosiaalityöntekijät voivat keskittyä lapsikeskeiseen kohtaamis-, arviointi- ja muutostyöhön asiakkaiden kanssa tulee työnkuvasta rajata pois muun muassa: toimistotyöt ja toimeentulotuki.
- Kirjaamiskäytäntöjen kehittäminen ja järjestyttäminen koko lastensuojelussa. Päällekkäisen kirjaamisen välttäminen. Työvälineet avoimen ja osallistavan reaaliaikaisen dokumentoinnin toteuttamiseen.
- Lisäksi tarvitaan lisää tietoa lastensuojelun asiakkaina olevista lapsista ja heidän tarpeistaan myös päätöksenteon tueksi: tiedon lisääminen ja elinolojen seuraaminen esimerkiksi sosiaalisen raportoinnin keinoin.

Tavoitteen toteutumisen arvioidut vaikutukset

Lapsi ja nuori tulevat kuulluksi ja kohdatuksi, hän saa oikea-aikaisen avun ja hänen tarpeisiin pystytään vastaamaan.

Parhaassa tapauksessa huostaanottojen määrä vähentyy

Työntekijöiden työssä jaksaminen ja pysyminen parantuvat

4.2. Lapsilähtöinen yhteinen palvelujärjestelmä ja eri toimijoiden välinen yhteistyö

Lastensuojelun laatusuosituksen teema yhteisestä palvelujärjestelmästä vei työntekijöiden tarkastelua lastensuojelun omaa toimintaa laajemmalle, vaikka selvityksen toimeksianto kohdentui pelkästään lastensuojelun toimintaan. Asiakkaana oleva lapsi ja perhe on usein asiakassuhteessa monen eri toimijan kanssa, joten yhteisen palvelujärjestelmän tarkastelu ja toimivuus on asiakkaan asian hoitamisen kannalta välttämätöntä. Tässä selvityksessä näkemys palvelujärjestelmästä on vain lastensuojelun näkemys. Kokonaiskuvan saamiseksi tarvitaan myös muiden yhteistyötahojen ja asiakkaan oma näkemys, joita tähän selvitykseen ei ole saatu aikataulullisista syistä mukaan.

Yhteinen lapsilähtöinen palvelujärjestelmä näyttäytyi lastensuojelun työntekijöiden näkökulmasta toimivan huonosti. On kuitenkin huomioitavaa, että työntekijät suhtautuivat kriittisesti yhteistyöhön lastensuojelun ulkopuolisten tahojen kanssa, mutta myös suhteessa omaan toimintaan. Tämä kertoo yhteistyön tekemisen haasteellisuudesta ja sen kehittämisen välttämättömyydestä lapsen hyväksi sekä lastensuojelun sisällä että yli sektorirajojen. Jotta yhteisiä lapsilähtöisiä toimintakäytäntöjä voidaan kehittää, tulee yhteistyön kipupisteitä tunnistaa eri näkökulmista. Tässä selvityksessä esiin tulee vain lastensuojelun työntekijöiden näkemyksiä.

Hyviä käytäntöjä ja toimintamalleja on, sekä paljon ideoita yhteistyön ja yhteisen palvelujärjestelmän kehittämiseksi. Yhteistyön lastensuojelun sisällä nähtiin parantuneen yhteisen asiakastietojärjestelmän avulla. Hyviä kokemuksia on myös käytännöistä muiden tukipalveluiden jatkuvuudesta ja saattaen vaihtaminen palvelusta toiseen.

Hyviä kokemuksia yhteistyöstä asiakkuuksien nivelvaiheista, joissa asiakkuudet siirtyvät tukipalvelusta toiseen kaupungin sisällä.

Tietojen vaihdon koettiin toimivan, jos on asiakkaan lupa. Erilaisissa siirtymäkohdissa palvelusta toiseen pyritään huolehtimaan myös tiedon siirtymisestä.

Yhteistyötä on myös kehitetty ja eri tahojen kanssa on tavattu säännöllisesti, jotta työntekijät ja eri toimijoiden käytännöt olisivat tuttuja.

Yhteisiä tapaamisia yhteistyöstä järjestetään ja esimerkiksi lastensuojeluilmoituksen kynnys madaltunut näiden myötä

Asiakastyössä yhteiset neuvottelut ja suunnitelmat ovat keskeisessä asemassa eri toimijoiden välisessä yhteistyössä. Yhteiset neuvottelut auttavat yhteisen kuvan luomisessa.

Tukitoimien välineuvottelut toimivat hyvin ja ovat ymmärrettäviä asiakkaille

Yhteisiä suunnitelmia tehdään neuvotteluissa, joissa sovitaan eri toimijoiden osuudet, lastensuojelu suunnitelmiin kirjataan joskus esim. A-klinikan osuus.

Yhteistyöstä terveydenhuollon kanssa toimivia käytäntöjä on muun muassa se, että laitosnuori saa kohtuullisesti terapiapalveluja. Tukipalveluissa erityistyöntekijöillä on konsultaatiomahdollisuus lastenpsykiatriaan ja lastenlääkärille.

Marak-yhteistyö perheväkivaltatilanteissa koettiin toimivaksi tavaksi ainakin yhdessä alueella (Koivukylä).

Yhteistyön kehittämisen kohtia löytyy niin lastensuojelun sisältä kuin suhteessa muihin toimijoihin perhepalveluissa. Yhteistyön tai peruspalvelujen toimimattomuuden paine näkyy erityisesti avohuollon sosiaalityössä. Sijaishuollon sosiaalityössä korostuu erityisesti yhteistyö terveydenhuollon kanssa.

Hyvistä ja toimivistakin käytännöistä huolimatta palvelujärjestelmää leimaa työntekijöiden näkökulmasta hajanaisuus. Lapsilähtöistä yhteistä palvelujärjestelmää ei nähdä olevan, eikä olla yhdessä lapsen puolella. Ei ole aitoa monitoimijuutta, eikä tehdä aidosti moniammatillista työtä esim. työparina. Sen sijaan asiantuntijuus on pirstaloitunut, ja lapsen asioita ei hoideta kokonaisvaltaisesti. Aina ei myöskään tiedetä keitä toimijoita asiakkaan ympärillä on.

Toimijat eivät tiedä kuka tekee, mitä ja milloin: tieto kaikille toimijoille eri palveluista ja tuista.

Palvelujärjestelmän hajanaisuus näyttäytyy lastensuojeluun asiakkaiden pompotteluna palvelusta toiseen. Työntekijöiden kokemus on, että lastensuojelussa voi joutua tekemään paljon työtä, jotta perhe saa tarvitsemansa palvelun.

Sosiaalityöntekijä on usein sillanrakentaja ja joutuu käyttämään paljon aikaa asiakkaan asianajajana, että hän saisi peruspalveluista tarvitsemansa tuen ja että hän pystyy toimimaan palvelujärjestelmässä.

Nykyisten palvelujen ei nähdä vastaavan asiakkaiden tarpeisiin tai palvelut eivät lähde asiakkaiden tarpeista. Tarvittaisiin räätälöityjä palveluja asiakkaiden tarpeiden ja muuttuvien tilanteiden mukaan.

Palvelupolon joustavuus, samaa kaavaa ei tulisi aina noudattaa.

Tarvetta nähtiin olevan akuutteihin tilanteisiin ja välittömästi saataviin palveluihin. Jos palvelut eivät ole oikea-aikaisia ja niitä joutuu jonottamaan, voi tämä pahimmillaan johtaa siihen, että lapsi voidaan joutua sijoittamaan.

Nopea palvelun aloitus, ei kohtuutonta palvelujen jonotusta.

Myös siirtyminen palveluista toiseen ei ole ongelmaton.

Liian pitkään odotetaan jatkotukea ympärivuorokautisen tuen jälkeen, jolloin on iso riski perhetilanteen palautumiseen samaan kuin kuntoutuksen alkaessa jos jatkotuki ei jatku samoin tein.

Palvelujen ei nähdä vastaavan asiakkaiden tarpeisiin niiden intensiivisyyden osalta. Hyvä olisi myös, jos intensiivisiä palveluja saisi kotiin.

Palveluja leimaa lyhytjännitteisyys, mikä aiheuttaa pitkäkestoisten ja kannattelevien palvelujen puutteen. Myös vaikuttavuuden arviointia tarvitaan pitkällä aikajänteellä.

Erityisen haavoittavissa oloissa elävien lasten auttaminen ja mikäli perhe on marginaalissa (esimerkiksi maahanmuuttaja, vammaisuus), on palveluiden järjestäminen sekavaa ja vastuut epäselviä. Maahanmuuttajataustaisten asiakkaiden koetaan olevan eriarvoisessa asemassa palvelujen suhteen.

Huolto- ja tapaamisriidat työllistävät myös lastensuojelussa. Eroperheiden lapsille ei järjesty riittävästi apua ja tukea peruspalveluissa. Tarvittaisiin toimiva järjestelmä käräjäoikeuden, lastenvalvojien, perheasioiden sovittelijoiden ja lastensuojelun kanssa.

Palveluiden saaminen haastavasti käyttäytyville lapsille on erittäin vaikeaa. Sijaishuollon nuoret ovat usein moniongelmaisia ja haastavia, väkivaltaisesti käyttäytyviä ja sosiaalityöntekijä jää monesti yksin asiakasasiassaan. Lastensuojelun asiakkaana olevien lasten ja nuorten kohtaaminen peruspalveluissa ei aina toteudu lasta huomioivalla tavalla. On kokemuksia siitä, että esimerkiksi hyvin hankalaksi määrittyvä nuori ei saa olla koulussa kuin kaksi tuntia kerrallaan, jolloin nuori syrjäytyy normaalista koulutyöstä ja kaveripiireistä.

Työntekijöiden näkemysten mukaan lastensuojelun viimesijaisuus tulee esiin siten, että muissa palveluissa lastensuojelun työntekijöiden kokemuksen mukaan oletetaan lastensuojelun lopuksi hoitavan kaiken. Yhteistyökumppaneilla ei nähdä aina olevan realistista käsitystä lastensuojelusta. Lastensuojeluun ohjataan oireilevia lapsia, jotka koetaan todella haastaviksi muissa palveluissa. Mikä on lastensuojelutyön hyöty, jos ongelmat ovat neurologisia tai psyykkisiä?

Erityisen hankala tilanne asiakkaalle on, jos jo saatu palvelu katkeaa lastensuojelun asiakkuuden vuoksi. Lapsia saatetaan siirtää heille suunnatuista erityispalveluista lastensuojelun asiakkuuteen. Joissain tapauksissa taas (esim. psykiatriset palvelut) voidaan vaatia lastensuojelun asiakkuutta omien palvelujen antamiseksi tai lastensuojelun asiakkuutta voidaan edellyttää, vaikka palvelua pitäisi järjestää peruspalveluissa (esim. koulun omia keinoja ei käytetä riittävästi). Joidenkin tahojen kohdalla on painetta lopettaa jo toiminnassa oleva palvelu esimerkiksi perhetyön alkaessa.

Yhteistyön tekemisen tavoissa on paljon kehitettävää. Yhteistyö on työntekijöistä riippuvaisia ja tarvitaan toimivia rakenteita yhteistyöhön. Asiakkaiden kanssa työskentelee toisinaan iso verkosto, joka ei kuitenkaan välttämättä kommunikoi riittävällä tasolla keskenään.

Osallistuminen verkostoihin on epäselvää. Keskeinen taho saattaa jäädä kutsumatta verkostoneuvotteluun.

Myös työnjako verkostojen kanssa on epäselvä. Prosesseja ei välttämättä johdeta.

Sosiaalityöntekijät eivät aina koordinoi, tiedota, huolehdi. Jää usein perheen vastuulle /päättämään mitä kertovat verkostojensa työskentelyssä.

Yhteistyö saattaa vaikeutua myös eri toimijoiden erilaisten toimintakulttuurien vuoksi.

Useat toimijat jättävät tapaamiselle saapumisen tai tuen vastaanottamisen kokonaan asiakkaan omalle vastuulle.

Joustamattomat palvelurakenteet yhteistyötahoilla, lapsi ei saa apua esimerkiksi kotiin. Palveluiden tulisi jalkautua enemmän.

Yhteisiä kotikäyntejä on vaikea toteuttaa eri toimijoiden kanssa, koska ei kuulu kaikkien toimintakäytäntöön.

Erityisen hankalaksi koettiin yhteistyö terveydenhuollon kanssa.

Psykiatrinen hoito vai sijoitus: lastensuojelulaitos ei voi korvata psykiatrissa sairaalahoitoa. Laitoksiin sijoitetut lapset eivät pääse osastojaksoille ja tarvittavaan hoitoon, kun psykiatrisen puolen näkemys on se, että nuori on jo laitoksessa ja lastensuojelun hoidossa.

Psykiatrisissa palveluissa nähdään nuorten ongelmat johtuvan käytöshäiriöistä, jolloin he eivät voi vastata nuoren palvelu/hoitotarpeeseen. Yhteistyö näiden eriävien näkemysten pohjalta on usein mahdotonta.

Tietojen vaihdon ja tiedon kulun suhteen on epätietoisuutta. Mitä tietoa voi antaa ja mitä ei. Tiedon vaihdon ei koeta olevan riittävää. Tieto ei kulje yhteistyökumppaneiden välillä, jos ei ole asiakkaan lupaa. Myös lainsäädäntömuutokset aiheuttavat haasteita yhteistyölle, eikä aina tiedetä miten tulisi toimia.

Yhteistyötä lastensuojelun sisällä hankaloittaa avohuollon sosiaalityön kuormittuneisuus. Tämä näkyy siten, että esimerkiksi perhetyössä on viestin välitystä perheeltä sosiaalityöntekijälle, koska perhe ei tavoita työntekijää.

Käytännön yhteistyötä vaikeuttavat sosiaalityön asiakasmäärät, työntekijöiden vaihtuvuus, sairaslomat jne.

Myös laitoksessa näkyy negatiivisesti alueen lastensuojelun sosiaalityöntekijöiden vaihtuvuus. Se voi näkyä siten, että joskus laitos joutuu ottamaan sellaista vastuuta asiakasasioiden hoitamisessa, joka ensisijaisesti kuuluisi vastuusosiaalityöntekijöille. Avohuollon työssä ei aina nähdä olevan riittävästi tietoa sijaishuollosta.

Erityisesti perhetyöntekijöitä pohditutti perhetyön rooli. Onko perhetyö aidosti vapaaehtoinen palvelu ja ohjaavatko työtä aidosti perheen tavoitteet. Työntekijät pohtivat myös kohdentuuko perhetyö nykyisellään oikein. Motivoitumattomat asiakkaat vievät mahdollisuuden saada apua niiltä, jotka haluaisivat perhetyötä, mutta odottavat sitä perhetyön jonossa. Perhetyön omaan arvioon siitä, hyötyykö perhe työstä, tulisi nykyistä enemmän luottaa ja ottaa huomioon kokonaisarvioinnissa.

Moniammatillisen asiantuntijaryhmän roolia pohdittiin: onko se riittävästi uusia näkökulmia ja ideoita jatkotyöskentelyyn avaavaa. Jos on tilanteita, joissa työntekijä on eri mieltä kuin asiantuntijaryhmä, niin onko rohkeutta toimia toisin? Ryhmä voidaan kokea myös liian velvoittavana.

Eniten työntekijöitä pohditutti se, miten asiakasosallisuus toteutuu asiantuntijaryhmässä.

Käytännön työssä tullut esille, että asiantuntijatyöryhmän näkökulma esitetään asiakkaalle päätöksenä, tämä vie päätöksenteon pois itseltä ja kauas asiakkaasta. Ei hyvä toimintatapa!

Asiakkailla osin epäselvä käytäntö, ei tue heidän osallisuuttaan.

Asiantuntijaryhmä ei tue vastuun jakamista tai palvelujen saatavuutta. Katse pitäisi kohdistaa lapsen aitoihin tarpeisiin, ei pitäisi katsoa palvelujärjestelmän näkökulmasta. Ryhmän asiantuntijoilla tulisi olla velvollisuus selvittää miten heidän taustayhteisö voi auttaa ja tarjota palveluita.

Palvelujärjestelmän ja yhteistyön toteutuminen ja kehittämiskohdat tiivistetysti:

Palvelujärjestelmän hajanaisuuden vuoksi tarvitaan tukihenkilö tai palveluohjaaja, joka voisi toimia viranomaisverkostoissa asiakkaan kanssa ja koota tiedot yhteen. Voisi olla myös palvelupisteitä, josta samasta paikasta saa tarvittavat palvelut. Tarvitaan tietopankki olemassa olevista palveluista. Sosiaalityöntekijäkään ei löydä tietoja erilaisista hankkeista.

Palveluvalikkoa kehitettäessä tulisi huomioida asiakkaiden näkemyksiä. Vielä enemmän ja aidosti tulisi lähteä asiakkaiden tarpeista ja kehittää palveluita asiakaslähtöisesti. Työntekijöillä oli kokemuksia siitä, kun asialkailta kysyy mitä he toivovat ja tarvitsevat (Mikä sinua auttaisi?), asiakkaat osaavat tuoda esille tärkeitä asioita.

Uutena palveluna esimerkiksi "iltapäiväkerho" avohuollon tukitoimena isommille erityislapsille voisi olla tarpeen.

Lastensuojelun näkökulmasta asiakkaita voisi auttaa se, että asiakkaat ohjautuisivat tarkoituksenmukaisesti tarvitsemiinsa peruspalveluihin. Tukihenkilöitä, tukiperheitä ja kotipalvelua tulisi olla enemmän tarjolla.

Erityisnuorisotyön on koettu vastaavan hyvin nuorten tarpeisiin, vielä jouhevammat yksilötapaamiset lasten kanssa voisivat olla hyvä lisä.

Neuvola ja neuvolan perhetyö voisi työskennellä tiiviimmin ja sinne toivotaan lisää resursseja.

Perheen kokonaistilanne tulisi ottaa paremmin huomioon aikuisten palveluissa: lapsen/vanhemmuuden huominen.

Yhdeksi kehittämisideaksi esitettiin kouluterveydenhuollon kanssa yhteistyön tiivistämistä esim. pahoinpitelyepäilytilanteissa.

Yhteistyön tekemisessä toivotaan selkeitä työnjakoja lastensuojelun erityisosaamisen, peruspalveluiden ja muiden erityispalvelujen välille. Työvälineeksi ehdotettiin yhteisiä suunnitelmia. Suunnitelma voisi olla avoin dokumentti, jota voisi päivittää ja siinä voisi olla eri tahojen näkemyksiä. Myös LOS-periaatteet (Lapsen oikeuksien sopimuksen -periaatteet) voisivat tuoda yhteistä rakennetta ja ”ajattelua” yhteiselle työlle.

Lastensuojelun näkökulmasta tarvitaan lisää yhteistyön rakenteita sekä myös yhteistä palveluiden kehittämistä. Vaikka lastensuojelun näkökulmasta muita palveluja kohtaan esitetään kritiikkiä, nähdään parannettavaa myös omassa toiminnassa ja palvelujen yhteistä kehittämistä pidetään ensiarvoisen tärkeänä! Lastensuojelun pitäisi myös itse olla selventämässä ja määrittämässä sitä, mitkä asiat kuuluvat lastensuojeluun ja mitkä ei.

Yhteistyötä erityisesti terveydenhuollon kanssa toivottiin kehitettävän johdon ja työntekijöiden kanssa yhdessä. Työyhteisöstä puuttuvat terveystalvelut ja etenkin psykiatrisen puolen asiantuntijuuteen on tarvetta. Lastensuojelun näkökulmasta kotiin vietäviä päihde- ja mielenterveyspalveluja tarvittaisiin enemmän.

Lastensuojelun ja aikuissosiaalityön välistä yhteistyötä ja työnjaon tarkastelua pidetään välttämättömänä. Lastensuojelun näkökulmasta lastensuojelussa olevat aikuisasiakkaat eivät saa samaa ja laadukasta aikuissosiaalityötä, koska lastensuojelun osaaminen keskittyy lapseen ja sitä kautta vanhemmuuteen. Aikuisen omia tarpeita pyritään huomioimaan, mutta osaaminen ja palvelut eivät ole samoja kuin aikuissosiaalityön asiakkuudessa (esimerkiksi aikuisten sosiaaliohjaus ja tukihenkilön mahdollisuus sekä työllistämiseen, asumiseen ym. liittyvät palvelut). Vastuun aikuisten sosiaalityöstä pitäisi kuulua aikuissosiaalityöhön. Yhteistyötä voisi kehittää esim. tekemällä parityötä, jos perheellä on asiakkuus sekä lastensuojelussa että aikuissosiaalityössä (mikä nykyisellään mahdotonta).

Työntekijöiden taholta tuli ehdotuksia monitoimijaisen osaamisen tarpeesta ja hyödyntämisestä työyhteisössä. Avo- ja sijaishuollon sosiaalityössä työyhteisössä ei ole käytössä muun ammattikunnan edustajaa muutoin kuin yhteistyön kautta. Perhekuntoutuksessa sekä sijaishuollon yksiköissä on käytössä myös muiden ammattiryhmien osaamista (mm. psykologi, toimintaterapeutti, psykiatrinen sairaanhoitaja).

Työntekijät esittivät ideoita muun muassa näistä:

- Psykiatrisen sairaanhoitajan ja/tai perheterapian osaamista työyhteisöön
- Oman organisaation osaamisen parempaa hyödyntämistä, esim. toimintaterapeutti, psykologi, lapsen varhaisen vuorovaikutuksen arviointi.

- Lastensuojeluun oma lääkäri
- Asiakkaan tilanteessa konsultaatioavun parempi käyttö.
- Vastaanottoperhetoiminnassa on käytössä tällä hetkellä psykologin ja sairaanhoitajan palveluita. Näitä kaivataan myös pitkäaikaiseen perhehoitoon.

Lapsilähtöisen yhteisen palvelujärjestelmän ja yhteistyön keskeinen tavoite lastensuojelun henkilöstön näkökulmasta

Asiakaslähtöiset pitkäjänteiset perus- ja erityispalvelut tarvittaessa yhteistyössä lastensuojelun kanssa

Suurimmat ongelmat tavoitteen toteutumiseksi

Palveluvalikko ei nykyisellään vastaa riittävästi asiakkaiden tarpeisiin ja on sektorikeskeinen

- Peruspalvelut eivät huomioi ennaltaehkäisevää työtä, lapsia ajautuu lastensuojeluun
- Erityistä tukea tarvitsevat lapset joutuvat odottamaan apua
- Lastensuojelun asiakkuutta voidaan edellyttää, jotta lapsi voi saada apua

Toimenpiteet tavoitteen saavuttamiseksi

Toteutetaan palveluiden oikea-aikaisuus ja oikea kohdentuminen sekä peruspalveluissa että yhdessä lastensuojelun kanssa

- Lapsi työn ja yhteistyön keskiössä ilman tiukkoja sektorirajoja
- Peruspalvelut toimiviksi: lapsi keskiöön, oikea-aikainen arvio ja apu
- Palvelupisteet ja palveluohjaus
- Lastensuojelun avohuollon (suunnitelmallisen) työn yhtenäinen mentorointi- ja perehdyttämissysteemi: mikä on lastensuojelun tehtävä, mitä palveluita on ja miten yhteistyötä tehdään.
- Yhteistyön kehittäminen terveydenhuollon kanssa
- Maahanmuuttaja-asiakkaiden kanssa tehtävän työn kehittäminen, ettei tule lastensuojelun hoidettavaksi

Tavoitteen toteutumisen arvioidut vaikutukset

Lapset ja perheet saavat oikea-aikaisen ja pitkäjänteisen tuen
Paine lastensuojelussa helpottaa

4.3. Osaavat ja hyvinvoivat ammattilaiset, työn tuki ja vaikuttaminen

Toimivia asioita työntekijöiden hyvinvoinnin kannalta ovat kollegoiden tuki, työyhteisön hyvä ilmapiiri, koulutus, työnohjaus, joustavat työaikajärjestelyt ja esimiehen tuki.

Työnohjausta järjestetään ja se koetaan tarpeelliseksi. Myös työyhteisön sisällä mahdollista työnohjausselliset keskustelut ja case-käsittely. Työskentelytapoja arvioidaan koko ajan.

Hyvää perehdytystä pidetään tärkeänä. Uuden työntekijän hyvä perehdytys minimoi työntekijän vaihtuvuudesta johtuvia haittoja.

Omaa työtä pystytään hyvin kehittämään toimipistetasolla ja siihen annetaan mahdollisuuksia (kehittämistiimit ja -päivät). Johto tukee kehittämistä ja esimiehelle voi kertoa mielipiteensä. Oman työyksikön kehitystyö tukee työntekoa ja selkiyttää perustehtävää. Työntekijöiden ammattitaitoon luotetaan ja heidän asiantuntijuutta hyödynnetään.

Työntekijät ovat myös yhdessä ideoineet tapoja työn hallittavuuteen, esimerkiksi kuukausittain työntekijäkohtaiset tilastot, päivystyksen kehittäminen, työnjaon kehittäminen, kirjaamiseen sovitut päivät. Kaikilla työntekijöillä on päivitetty asiakaslistat ja dokumentointi pyritään saamaan ajan tasalle ennen työntekijävaihdosta.

Hyvät rakenteet ja esimiehen tuki ovat tärkeitä. Organisaatiota pidetään matalana, jolloin johto on periaatteessa lähellä ja lakimiehen tuki hyvin saatavilla.

Asiakastyön tekeminen ja se kun asiakkaan kohtaamisen on riittävästi aikaa ja syntyy luottamussuhde, koetaan mielekkääksi. Asiakkailta saatu hyvä palaute koetaan voimaannuttavaksi: palautteessa näkyy osallistava työote ja perheen saama hyöty. Lapsen tapaamiset tuovat iloa ja mielekkyyttä.

Työntekijöiden hyvinvointiin, työssä pysymiseen ja jaksamiseen nähtiin liittyvän monia epäkohtia, jotka tulevat erityisesti esiin avo- ja sijaishuollon sosiaalityössä, mutta myös tukipalveluissa ja siellä erityisesti perhetyössä. Työ nähdään hyvin monialaista osaamista vaativana, josta ei makseta kohtuullista palkkaa eivätkä työolot ole kunnossa.

Työntekijöiden työhyvinvoinnin kriittiset kohdat tiivistetysti:

Erityisesti sosiaalityötä (sekä avo- että sijaishuollossa) **koskeva työntekijöiden vaihtuvuus nähdään suurena ongelmana, joka heijastuu myös koko lastensuojeluun ja yhteistyöhön asiakkaan asiassa.** Tiimit (jo osaaminen) eivät stabiloidu, kun vaihtuvuutta on niin paljon. Vaihtuvuus tarkoittaa jatkuvaa perehdytystä. Vaihtuvuus näkyy vaikeutena tavoittaa lastensuojelun sosiaalityöntekijöitä, mikä hankaloittaa asiakkaan asian hoitamista. Myös sosiaalityöntekijöiden asiakasperheiden suuri määrä hankaloittaa yhteydenpitoa, tarvitaan lisää sosiaalityöntekijöitä.

Vaihtuvuudesta johtuvat ongelmat asiakkaille ovat rakenteellisia kysymyksiä, niistä vastuu ei saa langeta työntekijätasolle. Toisten sairaslomat tai tyhjät paikat eivät saa kuormittaa paikalla olevia työntekijöitä eivätkä johtavia sosiaalityöntekijöitä.

Työntekijät toivovat toimenpiteitä sen eteen, että pätevät työntekijät pysyisivät työssä. Tähän voidaan vaikuttaa kiinnittämällä huomiota työvälineisiin ja työoloihin. Ensisijaisen tärkeää olisi kiinnittää huomiota palkkauksen parantamiseen. Palkkauksen tulisi olla työn vaativuuden ja kuormittavuuden mukainen. Monialaisen osaamisen vaatimukset ja liialliset odotukset yksittäiselle työntekijälle kuormittavat omalta osaltaan työntekijöitä. Sosiaalityöntekijänä tulee osata juridiikkaa, dokumentointia, vuorovaikutustyötä asiakkaiden kanssa, yhteistyötä laitosten kanssa ja hallita viranomaistehtävään kuuluva valvontavastuu. Sosiaalityöntekijän tulee tietää paljon lapsen kasvusta ja kehityksestä (esimerkiksi kehityspsykologiset taidot, perheterapeuttinen tietous, traumaymmärrys). Perhetyössä odotetaan hallittavan muun muassa erityislasten haasteet, kaikki riippuvuudet, mielenterveysongelmat, väkivalta, maahanmuuttajatyö, parisuhdeasiat.

Pätevien pysymiseen voidaan vaikuttaa työn sisällön määrittelyllä ja kiinnittämällä huomiota työnjakoon. Suunnitelmallisen työ sosiaalityöntekijöiden mielestä esimerkiksi toimeentulotuki ei kuulu lastensuojeluun ja turhan päätöksenteon poistamisella voitaisiin helpottaa työtä. Sosiaalityöntekijä ja -ohjaaja työpari mahdollisuutta toivotaan suunnitelmalliseen työhön. Asiakasmäärien rajausta toivotaan, jotta työmäärä saadaan kuntoon ja pystytään tekemään työtänsä niin hyvin kuin halutaan ja tapaamaan asiakkaita riittävästi. Selvityksiä tekemään kaivataan lisää väkeä, jotta ne saadaan tehtyä aikarajassa pysymisen lisäksi myös huolella ja laadukkaasti. Toimistosihteerä tarvittaisiin hoitamaan muun muassa laskutusta, tulkkilaskuja, taksikortteja, kirjeiden lähettämistä ja kopioimista.

Työvälineiden, esimerkiksi kannettavien tietokoneiden ja etäyhteyden puuttuminen, aiheuttaa sen, ettei kotikäynneillä ja matkatyössä pystytä tekemään dokumentointia tai asiakastyötä sähköpostin välityksellä. Tämä aiheuttaa työajan tehotonta käyttöä. Nyt työntekijät käyttävät paljon omaa omaisuuttaan työn tekemiseen: autot liikkumiseen, bussikortit jokaiselle ja älypuhelimet navigointiin. Hyvät työvälineet nostavat työn tehokkuutta ja vähentävät matkaan käytettyä aikaa.

Puutteelliset työtilat (kaikilla ei ole omaa työhuonetta, kokoustiloja ei ole tarpeeksi) sekä työtilojen huono kunto (home- ja kosteusvauriot) hankaloittavat asiakastyötä sekä vaikuttavat työntekijöiden työssä viihtymiseen.

Koulutuksiin ja työnohjaukseen toivotaan muutoksia. Kaupunki ei tällä hetkellä tarjoa riittävän kattavia koulutuskokonaisuuksia, jotka kehittäisivät osaamista suhteessa toimintaympäristössä tapahtuviin muutoksiin. Toivottiin kohdennettuja syventäviä koulutuksia. Työntekijät toivoivat mahdollisuuksia päästä ulkoisiin koulutuksiin (esimerkiksi valtakunnallisille lastensuojelun ja sijaishuollon päiville), joissa käsitellään lastensuojeluun liittyviä asioita.

Nykyisen työnohjauksen rinnalle kaivataan yksilöllisempää työnohjausta. Lisäksi työnohjausta toivotaan pienemmissä ryhmissä ja tarvittaessa useammin kuin yksi kerta kuukaudessa.

Palautumis- ja reflektointiaika sekä mentorointi olisi tärkeää. Työhyvinvointiin pitäisi edelleen panostaa, esimerkiksi liikunta-, kulttuuriseteleillä ja kehittämällä työntekijöiden palkitsemisjärjestelmää.

Erityisesti sosiaalityöntekijät kärsivät jatkuvasta ajan puutteesta asiakkaiden riittävään ja laadukkaaseen kohtaamiseen, mikä aiheuttaa eettistä kuormittuneisuutta. Lastensuojelun laatusuosituksien ja tutkimustiedot esim. lapsen laadukkaasta kohtaamisesta, ovat niin kaukana nykyisistä mahdollisuuksista toteuttaa niitä, käytännön työssä, että *”niistä tulee lähinnä paha mieli”*.

Työnantajalta toivotaan konkreettista tukea pätevytymiseen eli opintojen loppuun saattamiseen. Keinoina tähän ovat esimerkiksi opintovapaat, graduvapaat, urasuunnittelu esimerkiksi osana kehityskeskusteluja.

Mahdollisuuksia oman työn kehittämiseen pidetään hyvänä, mutta huolena on, viedäänkö ideoita aina eteenpäin.

Vaikuttamisen mahdollisuuksien lisäämistä toivottiin niin omassa organisaatiossa, suhteessa yhteistyökumppaneihin kuin valtakunnallisesti esimerkiksi suhteessa ministeriöön. Toivottiin rakenteellista sosiaalityötä ja sosiaalista raportointia vaikuttamisen menetelmäksi.

Henkilöstön esittämä keskeinen tavoite työhyvinvoinnin lisäämiseksi

Muodollisesti pätevien työntekijöiden töissä pysymiseen panostaminen ja pätevytyksen tuki

Suurimmat ongelmat tavoitteen toteutumiseksi

Sosiaalityöntekijöiden vaihtuvuus avo- ja sijaishuollon sosiaalityössä

- Pätevytyminen on haastavaa kun työ kuormittaa, eikä ole riittävästi tukea työnantajan taholta valmistumiseen.
- Jatkuva perehdytys vie aikaa.
- Asiakkaiden näkökulmasta luottamus ei rakennu ja asiakkuudet katkeavat.

Toimenpiteet tavoitteen saavuttamiseksi

Riittävä sosiaalityön resursointi, työn sisällöt ja työvälineet kuntoon

- Asiakasmäärien rajausta ja/tai resurssien lisääminen sosiaalityössä
- Työntekijöiden palkkauksen parantaminen koko lastensuojelussa
- Turhien työtehtävien karsiminen etenkin sosiaalityöntekijän työstä.
- Pieni läppärit tai ipadit kaikille, jotta työ on sujuvaa ja välillinen työ vähenee
- Työnantajan tuki pätevytyminen: palkallisia graduvapaita, työnantajan kanssa laaditut suunnitelmalliset työntekijöiden pätevöittämis- ja urapolut esimerkiksi osana kehityskeskusteluja.
- Yhtenäisen perehdyttämiskäytännön luominen esimerkiksi jatkuvan yhteisen perehdytyskoulutuksen avulla
- Mentorointi mahdolliseksi
- Reflektiiviset rakenteet pysyviksi osaksi työtä
- Praksis-toiminta: tutkimuksen tukiryhmä tukemaan valmistumista

Tavoitteen toteutumisen arvioidut vaikutukset

Lapset ja perheet saavat tarvitsemansa tuen ja kokemuksen kohtaamisesta.

Luottamuksellinen suhde asiakkaan ja sosiaalityöntekijän välillä.

Lakisääteinen lapsikeskeinen työ toteutuu.

Työntekijät pysyvät töissä ja voivat hyvin.

Henkilökohtaisia epäonnistumisen tunteita ei tule.

4.4. Monitahoinen arviointi

Arvioinnin käytännöissä tulee esiin, että asiakkaan tilanteen arviointia tehdään monitoimijaisesti yhdessä asiakkaiden ja muiden toimijoiden kanssa. Arvioinnin kohteena ovat lapsen hyvinvointi kokonaisuutena ja perheen kokonaistilanne.

Arvioinnin tekemistä pyritään selvittämään ja avaamaan asiakkaille ymmärrettäväksi. Perheille ja lapsille kerrotaan mitä arvioidaan, millä tavalla ja miksi.

Pyritään varmistamaan että asiakas ymmärtää mistä työskentelyssä on kyse.

Arvioinnissa tulee aina näkyväksi asiakkaan kyky ottaa tukea vastaan.

Arviointi on yhteistyötä, ja myös asiakas itse arvioi. Arviointi tapahtuu aina asiakkaan kanssa kaikki perheenjäsenet huomioiden. Asiakkaan itse annetaan kertoa ja arvioida tilannettaan, eikä kerrota asiakkaan puolesta.

Muiden tahojen ja lapsen verkostojen (koti, koulu, terveydenhoito) näkemykset pyritään huomioimaan. Muiden näkemyksiä huomioidaan muun muassa alkuneuvottelussa ilmoittajatahon kanssa, kokoamalla moniammatillisen verkoston asiakasperheen tilanteeseen liittyen. Verkoston ja asiakkaan kanssa yhdessä arvioidaan lapsen ja perheen tuen tarvetta ja suunnitellaan toimenpiteet. Arvioinnin moniulotteisuutta voidaan lisätä

sisällyttämällä arviointiin erityistyöntekijän, lastenlääkärin, tiimiin ja asiakkaan arvion. Arvioinnissa on mahdollisuus käyttää myös lastensuojelun asiantuntijaryhmän tukea.

Yhteiset dokumentit, kuten suunnitelmat, yhteenvedot ja päivittäisraportoinnit ovat usein tapa yhteiseen arviointiin ja sen konkretisoimiseen myös asiakkaille: *arviointi varmistetaan perheelle käymällä läpi suunnitelman ja tavoitteet*. Suunnitelmat, yhteenvedot ja lausunnot tehdään yhdessä perheen kanssa tai dokumentit käydään perheen kanssa läpi. Lasten kanssa käydään läpi ikätasoisesti kaikkien asiakkaiden kohdalla.

Monen toimijan arvioinnissa yhteiset neuvottelut nousevat tärkeään osaan.

Neuvottelut ovat tärkeitä arviointitilanteita yhdessä perheen ja verkoston kanssa.

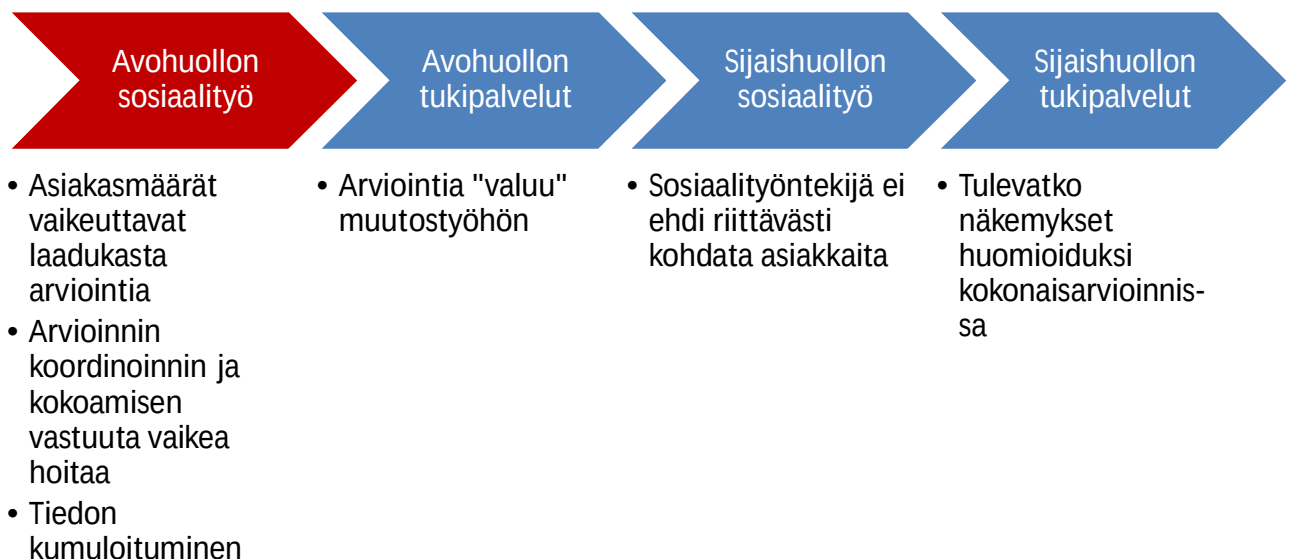
Pidämme asiakassuunnitelman neuvotteluja n. 3 kuukauden välein varmistaaksemme asiakkaan kanssa yhteisen suunnitelman toteutumisen.

Arviointia tehdään koko asiakkuuden ajan ja siinä olennainen väline on asiakassuunnitelma.

Lapsen tilannetta arvioidaan moniulotteisesti koko sijoituksen ajan: tukeeko sijaishuolto tämän lapsen kasvua ja kehitystä, ovatko huostaanoton perusteet voimassa/perheen jälleenyhdistämisen mahdollisuudet, koulunkäynnin toteutuminen, hoidolliset tarpeet, yhteydenpito läheisverkostoon, vastaako sijaishuoltopaikka lapsen tarpeita.

Arviointi on paitsi asiakkaan tilanteen ja työskentelyn ja sen tavoitteisen tai muutoksen arviointia, myös oman toiminnan arviointia. Arviointia tehdään koko ajan työyhteisön kesken. Omaa toimintaa arvioidaan koko ajan asiakkaiden, työparin, esimiehen, tiimin ja yhteistyökumppaneiden kanssa. Työyhteisössä on alan opiskelijoita harjoittelussa, jolloin välittyy myös uutta tietoa.

Asiakkaan tilanteen arvioinnin kriittiset kohdat tiivistetysti:

Arvioinnin keskeisiä ongelmia näyttää olevan monen toimijan yhteinen arviointi. Miten hyödynnetään jo tehtyjä arviointeja sekä lastensuojelun sisällä että suhteessa muihin

toimijoihin sekä miten tieto kulkee eri toimijoiden välillä. Arvioinnissa tulee usein esiin, ettei tiedossa ole se mitä kaikkea on jo tehty. Tämän takia tehdään päällekkäistä työtä.

Monen toimijan yhteisessä arvioinnissa haasteeksi koetaan se, miten kaikkien näkemykset – eriävätkin, tulevat huomioituiksi arviointityössä. Ne tahot, esimerkiksi tukipalvelut, jotka tuntevat lasta ja perhettä hyvin, tulisi olla osallisia arvioinnin tekemisessä. Tällä voisi saada aikaan oikea-aikaista ja oikein kohdennettua tukea perheelle. Arviointia tulisi tehdä dialogisesti yhdessä eri toimijoiden kanssa.

Ongelmia syntyy siitä, että eri tahot saattavat tehdä yhtäaikaista tai päällekkäisiä arviointeja, jotka eivät kohtaa. Päällekkäisten arviointien teko ei ole järkevää ajankäytöllisesti eikä asiakkaan edun mukaista. Huomiota tulisi kiinnittää myös siihen, että aikaa jää muutostyön tekemiseen asiakkaiden kanssa. *Perhetyöstä tullut tuen arvioija ja lisäkartoittaja. Onko tarkoituksenmukaista?* Perhetyössä voisi olla erikseen ”arviointipaketti”, joka olisi rajattu kestoltaan ja sen jälkeen olisi loppuarvio. Näin perhetyöllä olisi selkeämpi osuus asiakkaan tilanteen arvioinnissa.

Arvioinnin ymmärrettävyys asiakkaille ei aina ole selkeä, esimerkiksi perhetyössä joudutaan usein varmistamaan, että asiakkaat ovat ymmärtäneet myös sosiaalityöntekijöiden esim. neuvotteluissa esiin tuomia asioita.

Arvioinnin ymmärrettävyyttä, avoimuutta ja läpinäkyvyyttä tulee vahvistaa koko lastensuojelun toiminnassa. Asiakkaiden täytyy tietää mitä arvioidaan, ketkä sitä tekevät ja miten. *Asiakkaat eivät aina ymmärrä mitä arvioidaan ja miksi arvioidaan eivätkä ymmärrä prosessia.*

Arviointikäytäntöjen ja menetelmien kehittämistä toivotaan; sosiaalityön ydintehtävän eli arvioinnin kehittämisille ja itse tekemiselle pitää olla aikaa ja tilaa hektisessä työssä. Arvioinnin paikat asiakastyössä pitää rauhoittaa!

Kiireellä joutuu tekemään isoja päätöksiä.

Työssä ei ole myöskään aikaa tai resursseja hakea tutkittua tietoa asiakastapauksiin.

Arvioinnin välineitä, esimerkiksi suunnitelmia, tulee kehittää ja asiakkuuden aikaista tilannearviotyöskentelyä systematisoida.

Suunnitelmien tulisi olla pilkottuja ja konkreettisia

Asiakkuuden alkaessa kuntouttavalla osastolla tavoitteet eivät ole aina selkeitä, vaikka lastensuojelun tarve olisi jo selvitetty.

Konkreettiset huostaanoton tavoitteet paremmin näkyviin asiakkaalle ja selkeä aikataulu/seuranta tavoitteiden saavuttamiselle.

Strukturoituja yhteisiä arviointimenetelmiä tulisi kehittää ja ottaa käyttöön, jotta vältetään arvion perustumista liian paljon omiin tulkintoihin, arvoihin ja mielipiteisiin. Pitäisi myös ottaa aktiivisemmin käyttöön jo voimassa olevat tiedotteet, lomakkeet ja välineet.

Lapsen omia näkemyksiä ja kokemuksia tulisi vahvistaa arviointityössä. Lapsen kanssa tulisi kehittää ymmärrystä siitä mitä arvioidaan ja miksi.

Asiakaspalautteen ja työryhmän oman arvion hyödyntämistä tulisi kehittää, esim. Kuvastinmenetelmällä. Halukkuutta on myös sosiaalityön vaikuttavuuden arviointiin. Tutkimustietoa pitäisi pystyä hyödyntämään nykyistä enemmän.

Monitahoisien arvioinnin keskeinen tavoite

Yhteinen ja lapsen tilanteen kokoava arviointi asiakkaan ja muiden toimijoiden kanssa

Suurimmat ongelmat tavoitteen toteutumiseksi

Sosiaalityöntekijän vastuulla olevaa arvioinnin koordinointia ei ehditä tehdä huolella. Hyvä arviointityö vaatii aikaa ja paneutumista. Nykyisellä asiakasmäärällä laadukas arviointi ei ole mahdollista.

- Arviointi ei ole läpinäkyvää, huolen ilmaukset ovat epämääräisiä eivätkä asiakkaat aina tiedä mitä arvioidaan.
- Sosiaalityöntekijän vastuulla oleva arviointi valuu eri toimijoille (esim. perhetyöhön).
- Arviointia tehdään monissa eri paikoissa, tieto lapsesta ei kumuloidu.
- Osaamista arvioinnin tekoon ei ole riittävästi.

Toimenpiteet tavoitteen saavuttamiseksi

Tehtyjen arviointien tulee kumuloitua, tiedon siirtyä ja vastuu arviointien koordinoinnista olla sosiaalityöntekijällä.

- Arviointikäytäntöjen systematisointi huomioiden sosiaalityön tilanteittaisuus sekä asiakkaiden yksilöllisyys: yhtenäiset arvioinnin käytännöt ja teemat lastensuojelussa tapahtuvan jatkuva arvioinnin apuvälineeksi.
- Lapsen omaa arviota omasta tilanteestaan vahvistetaan
- Aikaa ja osaamista laadukkaan arvioinnin tekemiselle sosiaalityössä.
- Enemmän yhteisiä arviointeja toimijoiden kanssa ja päällekkäisyyksien välttäminen
- Moniammatillisia työryhmiä
- Yhteiskunnallista keskustelua siitä, mikä asia on lastensuojelullinen asia. Tarvitaan arviointia ja vastuunkantoa lapsista jo aikaisemmin. Lapsen huomioiva arviointi jo peruspalveluissa. Lastensuojelusta sen tarkentamista, mitkä asiat kuuluvat lastensuojeluun

Tavoitteen toteutumisen arvioidut vaikutukset

Arviointi on läpinäkyvää ja asiakkaat tietävät mitä arvioidaan.

Arviointi kokoaa eri osapuolten näkemykset ja on toteutettu dialogisesti.

Arviointi on selkeästi sosiaalityöntekijöiden vastuulla ja koordinoimaa.

Arvioinnin tuloksena asiakas myös ohjautuu oikeisiin palveluihin.

5. Yhteenveto

Selvityksessä haluttiin antaa henkilöstölle tilaisuus lastensuojelutyön arviointiin. Yksi osa selvityksen antia onkin henkilöstön asiantuntemus ja tieto käytännöstä, jota voidaan jatkossa hyödyntää lastensuojelutyön kehittämisessä.

Vantaan tapa käyttää laatusuosituksia työkaluna lastensuojelutyön laadun arvioinnissa on jo saanut myönteistä huomiota: Sitä esiteltiin hyvänä esimerkkinä 23.1.2015 Helsingissä järjestetyssä Sosiaali- ja terveysministeriön koulutustilaisuudessa ”SOSIAALIHUOLTOLAKI UUDISTUU. ALUEKIERROS KEVÄT 2015”. Toimintamallia esitteli THL:n lastensuojelun erityisasiantuntija Tiina Muukkonen puheenvuorossaan ”Keskeiset muutokset lastensuojeluun ja lastensuojelun laatusuositus uudistuksen tukena”.

Yhteistyötä Helsingin yliopiston kanssa on tehty jo pitkään ja Vantaan perhepalvelut ovat mukana Pääkaupunkiseudun Praksis-toiminnassa. Pääkaupunkiseudun kunnat ovat sopineet Praksiksen teemaksi kaudelle 2014–2016 ylisukupolvisen syrjäytymisen katkaisun. Teemaan pureudutaan yliopisto-opetuksen, kehittämisen ja tutkimuksen keinoin asiakastyön kehittämisen yhteydessä. Yhteistyö selvityksen tekemisessä on ollut hyvä lisä käytännön työn ja yliopiston väliselle vuoropuhelulle. Tiivistä yhteistyötä kaikkien yliopistojen kanssa tulee jatkaa, jotta voidaan vaikuttaa pätevien työntekijöiden saamiseen sekä jo töissä olevien pätevytykseen.

Selvityksen aikataulusta johtuen mukaan ei ole voitu ottaa lastensuojelun asiakkaina olevien näkemyksiä ja arviointia. Jatkossa on kuitenkin tärkeää kuulla myös asiakkaiden näkemyksiä ja luoda rakennetta yhteistutkijuuteen ja asiakkaiden osallisuuteen myös lastensuojelun kehittämisessä.

Uusi sosiaalihuoltolaki tulee voimaan 1.4.2015. Tässä yhteydessä myös lastensuojelulaki muuttuu. Lain painopisteenä on siirtää painopistettä korjaavista raskaista palveluista, kevyempiin ennaltaehkäiseviin palveluihin. Tämä tarkoittaa sitä, että palveluita, joita nyt saa lähinnä vain lastensuojeluasiakkuuden kautta, kuten perhetyötä tulee saada ilman lastensuojeluasiakkuutta. Lakimuutoksen jälkeen myöskään lastensuojelutarpeen selvitysvaiheessa olevat asiakkaat eivät ole selvitysvaiheessa lastensuojeluasiakkaita. Tämä tulee vähentämään lastensuojeluasiakkaiden määrää heti, mutta vain teknisesti. Sosiaali- ja terveysministeriön arvion mukaan lastensuojeluasiakkuudet tulevat vähenemään (suunnitelmallisessa sosiaalityössä) noin 2-3 vuoden kuluttua lakimuutoksesta.

Selvityksen pohjalta perhepalvelujen johtoryhmän käsittelyssä seuraavat asiat nousivat toimenpide-esityksiksi:

Asiakasmäärän hallinta

Tavoitteena on lastensuojeluasiakkaiden määrän väheneminen max 40 lasta sosiaalityöntekijää kohden.

Perhepalveluissa jatketaan jo aloitettua työtä sen miettimiseksi, miten uuden sosiaalihuoltolain mukaiset palvelut järjestettäisiin. Tämä tulee osaltaan ajan kuluessa

vähentämään lastensuojeluasiakkaiden määrää. Sosiaalihuoltolain mukaisiin palveluihin resursoidaan henkilökuntaa.

Avohuollon suunnitelmallisen sosiaalityön tehtäväkuva tulee selkeyttää ja rajata. Puututaan kitkakohtiin ja tehtäviin, jotka vievät sosiaalityöntekijän aikaa varsinaisesta asiakastyöstä. Sosiaalityöntekijöiden, esimiesten ja kehittäjäsosiaalityöntekijöiden kanssa lähdetään yhdessä selkeyttämään asiakasprosessia.

Yhdessä aikuissosiaalityön jatketaan valmistelua toimeentulotuen siirtämistä kokonaan lastensuojelun avohuollosta aikuissosiaalityöhön, myös uuden sosiaalihuoltolain mukaisesti.

Verkostoyhteistyö

Perhepalveluissa hiotaan yhteisiä prosesseja yhteistyön sujuvoittamiseksi.

Lastenpsykiatrian, perheneuvolan ja lastensuojelun yhteinen työpaja on jo sovittu pidettäväksi. Tavoitteena on asiakkaan kannalta sujuvat prosessit. Selvitetään mahdollisuudet käyttää samaa mallia tai jotain muuta yhteistyön selkiyttämiseksi muun terveydenhuollon yhteistyökumppaneiden kanssa.

Henkilöstöön liittyvät toimenpide-ehdotukset

Sosiaalityöntekijöiden vaihtuvuus ja kelpoisuusehdot täyttävien sosiaalityöntekijöiden puute on huolestuttavaa. Sosiaalityön opiskelijoiden valmistumista tulisi tukea sekä edesauttaa sitä, että valmistumisen jälkeen he olisivat valmiita jatkamaan työtä Vantaan kaupungilla. Tällä hetkellä sosiaalityön opiskelijalle on mahdollista myöntää 5 palkallista päivää sosiaalityön opintoja varten vuodessa. Tämän lisäksi tulisi olla palkallinen ns. graduapaa, joka olisi 2kk. Tämän jälkeen työntekijä sitoutuisi työskentelemään Vantaan kaupungilla kaksi vuotta.

Palkkaus olisi syytä nostaa kilpailukykyiseksi pääkaupunkiseudun kuntiin verrattuna.

Perehdyttäminen, kehittäminen ja työhyvinvointi

Perehdyttämiseen tullaan laatimaan uusi päivitetty suunnitelma ja kehitetään mentorointia yhdessä perhepalvelujen kanssa. Perhepalveluissa tulee suunnitella ohjelma, johon haetaan rekrytoinnin kautta kelpoisuusehdot täyttäviä sosiaalityöntekijöitä. Tässä ohjelmassa huomioidaan se, miten jo olemassa olevat sosiaalityöntekijät pääsevät osallistumaan sekä mentoreina että itse kehittämään ja kartuttamaan omaa osaamistaan. Mentorointi on ollut jo nyt mahdollista, mutta sitä tulisi kehittää pysyväksi käytännöksi. Tällä on vaikutuksia myös työntekijöiden jaksamiseen.

Yhdessä perhepalvelujen kanssa tullaan selvittämään ne teemat, joista on syytä olla jatkuvaa koulutusta ja perehdytystä.

Koulutusmäärärahoja tulee lisätä ja niitä tulee suunnata syventävään koulutukseen, jossa oppimista ja sisäistämistä tapahtuu enemmän kuin yksittäisissä massaluennoissa.

Perhepalveluissa järjestetään yhteinen koulutus syksyllä 2015 salassapitosäännöksistä ja tietojen siirrosta lastensuojelun ja muiden palvelujen välillä.

Osallistutaan sosiaalityöntekijöiden työhyvinvointihankkeeseen. (Kunta 10/sosiaalityöntekijät-hanke)

Lastensuojelussa laaditaan oma kehittämissuunnitelma.

Sosiaalinen raportointi

Uudessa sosiaalihuoltolaissa määritellään sosiaalityön tehtäviin kuuluvaksi myös rakenteellinen sosiaalityö. Socca järjestää toukokuussa koulutusta sosiaalisesta raportoinnista. Osallistutaan koulutukseen ja otetaan sosiaalinen raportointi käyttöön perhepalveluissa.

Liite 1.

	Sosiaalityöntekijä	Johtava sosiaalityöntekijä -	Vastaava ohjaaja/ Sosiaaliohjaaja
Vantaa	3039,77 €/kk	3305,94€/kk	Sosiaaliohjaajat, ohjaajat ja perhetyöntekijät 2331,83€/kk; Nuorten intensiivisosiaaliohjaajat 2503€/kk Vastaava ohjaaja 2913€ tai 2503€/kk
Helsinki	3097,35 €/kk	3467,08 + 88,52/kk (korvaus kiireellisten sijoitusten päätöksistä)	Avohuollon sosiaaliohjaus 2386,80€ Kotiin tehtävä tehostettu perhetyö 2448,55€ Ohjaaja vastaanottolaitoksessa ja lastenkodeissa 2274,29
Espoo	3161,45€/kk	3389,45€/kk	ohjaajan palkka vastaanottokodissa on 2299,75 € ja pitkäaikaislaitoksessa 2275,75 €
Järvenpää	3299 €/kk	Tiimivastaava 3419€kk (vastaa kai johtavaa)	sosiaaliohjaaja 2450€/kk; erityissosiaaliohjaaja 2700€/kk
Kirkkonummi	3448,55€	3628,55€	sosiaaliohjaajan ja perheohjaan peruspalkka on 2.465,42€; sosiaaliohjaaja jonka tehtäviin kuuluu päivystys on n. 150 euroa enemmän eli 2.524, 65 e
Tuusula	3214,76€	n. 3400€	

Liite 2.

Vantaan kaupunki

Lastensuojelun johtamisjärjestelmä

Lastensuojelun johtamisjärjestelmää on kehitetty syksyn 2014 aikana koko lastensuojelun johtoryhmän yhteisenä prosessina.

Lastensuojelun johtoryhmä

Lastensuojelun johtoryhmää johtaa lastensuojelun palvelupäällikkö. Johtoryhmää kuuluvat hänen lisäksi kaikkien yksiköiden esimiehet. Johtoryhmä kokoontuu säännöllisesti joka viikko torstaiaamupäivisin. Johtoryhmän työskentelyä ohjaa vuosikellon kaltainen kokouskalenteri, johon on aikataulutettu ennakkoon tiedossa olevat koko vuoden keskeiset teemat ja tehtävät. Kokouskalenteria päivitetään joka kuukauden viimeisessä johtoryhmän kokouksessa. Johtoryhmässä käsiteltävät asiat on jaettu kolmeen kategoriaan: päätettävät, keskusteltavat ja tiedotettavat asiat. Johtoryhmän jäsenet voivat ehdottaa avoimelle asialistalle käsiteltäviä aiheita, joiden pohjalta palvelupäällikkö laatii kullekin kokoukselle lopullisen agendan. Kerran kuukaudessa pidetään kokous, jossa paneudutaan erityisesti lastensuojelun talouden seurantaan. Kaikista kokouksista laaditaan kokouksen aikana muistio, joka talletetaan yhteiselle levyasemalle.

Johtaminen yksiköissä

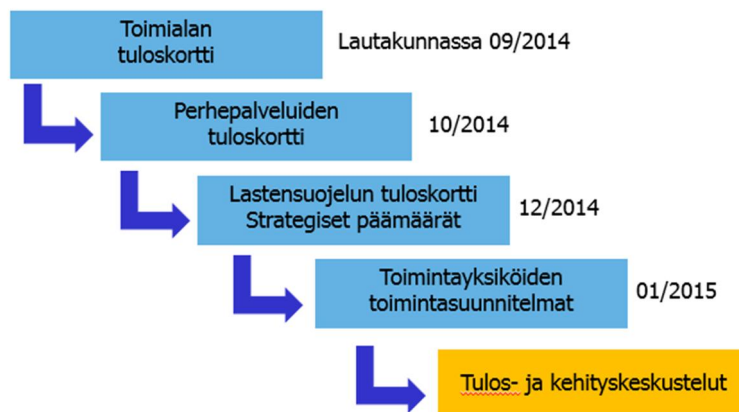
Yksiköissä pidetään säännöllisesti sisäiset johtoryhmän kokoukset / esimieskokoukset pääsääntöisesti maanantaisin, jolloin edellisen viikon johtoryhmässä käsitellyt linjaukset ja tehdyt päätökset viedään tiedoksi ja toteutettavaksi yksiköihin. Näihin yksiköiden esimiesten johtamiin kokouksiin osallistuvat johtavat sosiaalityöntekijät ja vastaavat ohjaavat yksiköstä riippuen. He johtavat edelleen yksiköiden tiimi-/osastokokouksia, jotka pidetään pääsääntöisesti tiistaisin.

Yksikkökohtaisen työskentelyn lisäksi sosiaalityön esimiehet kokoontuvat yhdessä tarpeen mukaan. Sosiaalityön johtavat sosiaalityöntekijät kokoontuvat noin kerran kuukaudessa. Tällä foorumilla on tarvittaessa mukana myös laitoshuollon, sijaishuollon ja lastensuojelun tukiyksikön edustus.

Strateginen johtaminen lastensuojelussa

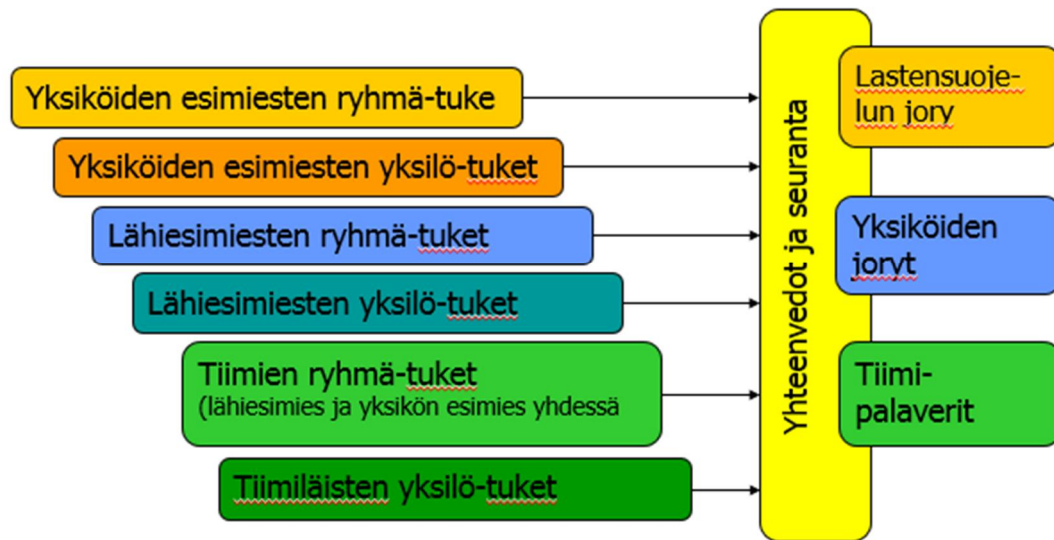
Lastensuojelussa on käytössä Vantaan kaupungin strategisen johtamisen toimintamallien mukaiset prosessit ja työvälineet osana koko perhepalveluiden johtamisjärjestelmää. Strategisen johtamisen keskeisimmät elementit on esitetty seuraavassa kuvassa:

Toteutus lastensuojelussa

Tulos- ja kehityskeskustelut

Marras-joulukuussa 2014 täsmennettiin koko lastensuojelun esimieskunnan yhteisen työskentelyn tuloksena malli lastensuojelun tulos- ja kehityskeskusteluista. Malli päävaiheet on esitetty

Tulos- ja kehityskeskusteluprosessi on keskeinen väline viedä arkeen lastensuojelun yhteisiä linjauksia ja periaatteita sekä tunnistaa kehittämistarpeita osaamisessa ja toimintamalleissa ja viedä niitä eteenpäin. Ryhmä- ja yksilökeskusteluille on laadittu yhteiset mallit.

Asiakasohjaus

Asiakasohjaus tapahtuu pääsääntöisesti seuraavilla foorumeilla:

Seisake on avohuollon asiakasohjausryhmä, joka kokoontuu joka toinen viikko, parillisten viikkojen tiistaisin klo 14-16.

Perhehoidon sijoitusprosessiin ohjataan lapset, joille etsitään sijaisperhettä.

Laituri on sijaishuollon laitoshuollon asiakasohjausryhmä, joka kokoontuu joka toinen viikko parillisten viikkojen keskiviikkoisin klo 9-11.

Moniammatillinen asiantuntijaryhmä on foorumi, jolla on vahvasti konsultatiivinen rooli. Se tarjoaa sosiaalityöntekijöille moniammatillista asiantuntija-apua asiakastilanteissa, joissa sopivien keinojen löytyminen tuntuu poikkeuksellisen haastavalta. Ryhmässä on mukana mm. psykiatrian asiantuntija. Asiakaskohtaisia tilanteita käsitellään ja ratkaistaan tarpeen mukaan koolle kutsuttavilla case-työskentelyn foorumeilla, jotka ovat asiakkaan asiaa hoitavien viranomaisten yhteisiä palaverieita. Mikäli tilanne ei ratkea operatiivisella tasolla, se viedään esimiehille joryn yhteydessä pidettävään erilliseen asiakasasioiden kokoukseen, joka kutsutaan tarvittaessa koolle ennen lastensuojelun johtoryhmän kokousta torstaiaamuisin.

Ostopalvelut

Lastensuojelun ostopalveluiden linjaukset tehdään lastensuojelun johtoryhmässä. Ostopalveluiden talouden seuranta tapahtuu johtoryhmän talouden seurantaan painottuvissa kokouksissa. Ostopalveluiden palvelutarpeet tulevat eri yksiköistä, budjettivastuu on Sijais- ja jälkihuoltoa palveluissa sekä Lastensuojelun tukiyksikössä.

Kehittäminen

Lastensuojelun kehittämistä ohjaa lastensuojelun johtoryhmä, jonka tehtävä kehittämisessä on erityisesti priorisoida ja hankkeistaa kehittämiskohteita. Työvälineenä tässä toimii lastensuojelun kehittämissuunnitelma, johon kootaan eri lähteistä esille nousevia kehittämistarpeita ja -ideoita ja jota seurataan säännöllisesti johtoryhmässä.

Noin neljä kertaa vuodessa kokoontuu erillinen sosiaalityön kehittämisen johtoryhmä, johon osallistuvat kehittäjäsosiaalityöntekijät, johtavat sosiaalityöntekijät sekä sosiaalityön esimiehet. Johtoryhmä ja laajennettu johtoryhmä pitävät kumpikin omat kehittämisspäivänsä kerran vuodessa. Koko henkilöstölle järjestetään yksi kehittämissiltapäivä vuodessa.

Lastensuojelun johtamisen roolit

Lastensuojelun palvelupäällikkö	• Vastaa lastensuojelun strategisesta johtamisesta, toiminnan ja talouden yhteensovittamisesta, kehittämisestä ja suunnittelusta • Johtaa yhteistyötä • Vastaa asiakasvirtojen hallinnasta • Huolehtii toteutuksen ohjauksesta ja arvioinnista • Vastaa toiminnan tavoitteiden toteutumisesta • Raportoi toiminnasta tulosaluejohtajalle • Vastaa tulosityksikön kokonaisviestinnästä • Valmentaa lastensuojelun esimiehiä
Lastensuojelun esimies	• Vastaa kokonaisuutena yksikkönsä toiminnasta • Vastaa henkilöstön rekrytoinnista • Toteuttaa yksikön perustehtävät annettujen resurssien puitteista • Vastaa asiakastyöstä • Vastaa yksikkönsä viestinnästä • Vastaa toiminnan kehittämisessä • Valmentaa henkilöstöä ja varmistaa osaamisen
Johtava sosiaalityöntekijä / vastaava ohjaaja	• Vastaa operatiivisesta asiakastyöstä • Ohjaa ja tukee asiakastyötä yksikössä / tiimissä / osastolla • Tukee yksikön perustehtävän toteuttamista tiimitasolla • Valmentaa henkilöstöä

Liite 3.

Lastensuojelun tukipalvelut

Perhetyö / 380 perhettä vuonna 2014

Työparityöskentely

Työskentely koko perheen kanssa

Sairaanhoitajan/tiimin tuki

Työskentelyä ka 1-2 krt/vk, 7 kk

Ammatillinen tukihenkilö lapselle

Yksintyöskentely

Lapsen tukeminen korostuu

Sairaanhoitajan/tiimin tuki

Toiminnallista työskentelyä ka 1 krt/vk, 9 kk

Ryhmämuotoinen asiakastyö/ ryhmiä 16, joissa yhteensä n. 60 asiakasta

Vertaisryhmiä aikuisille sekä lapsille

Koulutetut vetäjät

n. 4-6 asiakasta/perhettä ryhmässä

Työpari tukiyksiköstä/työpari yhteistyökumppaneilta

Valvotut tapaamiset

Tuettuja ja valvottuja tapaamisia (Korsotuvalla ja Leiritiellä) joka keskiviikko ja viikonloppu.

Tuntityöntekijöitä.

Tukiviikonlopputoiminta (yhteinen Kuuselan kanssa)

Ostopalvelut / noin 140 perhettä vuodessa

Perhetyö, ammatillinen tukihenkilö, siivous, tukiperhe lapselle, tukiasuminen nuorelle ja perheterapia

Kuuselan perhekuntoutuskeskus

Ympäri vuorokautinen perhekuntoutus perheille

- Neljälle perheelle samanaikaisesti, arkisin perheet asuvat koko päivän Kuuselan perhepaikassa. Vuodesta 2015 lähtien myös viikonloppuisin kotiinpäin ja tarvittaessa perheet voivat olla Perhepaikassa myös viikonlopun.
- Vuonna 2015 siirrytään jaksomuotoisesta asiakkaitten tarpeiden mukaiseen keston. Arvioitu kesto n. 2-3 kk, ja asiakkuuden kesto arvioidaan vähintään aina neuvotteluissa.

Ympäri vuorokautinen perhekuntoutus lapsille

- Os. Vaahteramäessä 7 lasta kerrallaan, jakson kesto n. 3 kk. Avohuollon sijoituksia, mahdollisuus ottaa kuitenkin esim. kiireellisenä. Tavoitteena olla perheiden kanssa tiiviisti yhteydessä ja tekemään työtä myös kotiinpäin.

Päivämuotoinen perhekuntoutus (päiväkuntoutus)

- Ryhmämuotoista toimintaa os. Kärrynpyörässä pienten lasten äideille/perheille. Neljä asiakasta kerrallaan. 2015 siirtyminen jatkuvan työn malliin, arvioitu kesto 3kk.
- Intensiivistä päivä kuntoutusta Tikkurilassa os. Kuperkeikassa ja Myyrmäessä os. Pihlajassa. Kuperkeikassa kaksi perhettä, joilla kummallakin omaohjaajina työpari, ja Pihlajassa yksi perhe/työpari. Myös täällä siirtyminen jatkuvan työn malliin, arvioitu kesto n.7 viikkoa.

Tukiviikonlopputoiminta

- Lapsille, jotka eivät ole saaneet tukihenkilöä/tukiperhettä. Alkanut projektiluontoisena toimintana 2013, mukana tällä hetkellä 15 lasta. Lapset tulevat viikonloppuina päiväksi Kuuselan tiloihin, joissa on kolme 5 lapsen ryhmää. Tarkoituksena tukea perheitä siten, ettei lasten tilanteet kriisiytyisi pahemmiksi ja vältettäisiin raskaampien palvelumuotojen käyttöä.

Tammirinteen vastaanottokoti

(0-12 -vuotiaille)

Vastaanotto perhe-yksikkö (Vape)

Vuonna 2014 keskiarvo 658 hoitovuorokautta/kk. Joulukuussa 2014 menee 800 hoitovuorokauden raja rikki (tilanne 17.12.14 ennuste: 793 hoitovuorokautta). 800 hoitovuorokautta tarkoittaa, että laskennallisesti joulukuussa 2014 hoidetaan vo-perheissä 25,8 lasta eli melkein 4 vo-osastollista lasta (4x7= 28 lasta).

- Vastaanotto perheitä 20-25, joissa paikkoja 25-30 lapselle → Pyritään kaikki lapset sijoittamaan ensisijaisesti vo-perheisiin
- Henkilökunta: 1 vastaava ohjaaja, 6 sosiaaliohjaajaa, 1 sairaanhoitaja
- Arviointi-, selvittely- ja tukityö
- lasten ja vanhempien tapaamiset sekä niiden havainnointi (noin 2 x vko:ssa)
- lapsen terveydentilan selvittely ja hoito
- kotikäynnit
- haastattelut/perhetyö vanhempien kanssa
- neuvottelut
- Jatkotyöskentely, kotiin tai sijaisperheeseen

Vastaanotto-osastot (Terhola ja Tammela)

- molemmissa 7 paikkaa
- 6 -12/14-vuotiaille lapsille
- Henkilökunta: 1 vastaava ohjaaja, 8 ohjaajaa, 1 perhetyöntekijä
- Kiireellisesti sijoitetut lapset
- Lapsen hoito ja huostaanoton tarpeen/jatkosijoituspaikan arviointi
- Vanhemman haastattelu/sukupuu
- Kasvatuskeskustelut
- Kotikäynnit, kotiolosuhteiden tarkastaminen

Perheiden arviointi- ja tukiyksikkö (Tammerho)

- 6 perheelle paikka (4+2)
- Henkilökunta: 1 vastaava ohjaaja, 8 ohjaajaa, 1 toimintaterapeutti
- Ympäri vuorokautista perhekuntoutusta 3 kk
- Jälkijaksona 3 kk perhetyötä kotiin

Kuntouttava erillisyksikkö

(Vuorikumpu)

- Pitkäaikaista sijaishuoltoa Kuudelle 7-17v lapselle
- 1 vastaava ohjaaja, 7 ohjaajaa, 1 ruokapalveluvastaava

Viertolan vastaanottokoti

Vuoden 2014 aikana Viertolaan sijoitettiin ympärivuorokautisille osastoille 114 uutta asiakasta, asiakkaita vuoden aikana 142. Käyttöaste 97%. Hoitovuorokausia 9909.

(12–17-vuotiaille)

Vastaanottotyö

Selvittelyjakso vastaanotto-osastolla

- Kaksi vastaanotto-osastoa, jotka molemmat tarjoavat **lyhytaikaisen sijoituspaikan seitsemälle**.
- Vastaanotto-osaston tehtävänä on selvittää ja **arvioida lapsen ja hänen perheensä kokonaistilannetta sekä tuen ja mahdollisen huostaanoton tarvetta**. Lapsi tulee osastoille sosiaalityöntekijän tekemällä päätöksellä. Arvioinnin kesto on sijoituksen perusteista riippuen **1-60 vrk**. Joissain tapauksissa selvittely voi kestää yli 60 vrk, mikäli sijoitukselle on perusteet ja selvittelytyö on kesken.

Kriisipaikka

- Kiireellisissä tapauksissa Viertolan vastaanottokodin ollessa täynnä, lapsi voidaan sijoittaa Viertolan vastaanottokotiin väliaikaisesti ns. kriisipaikalle. Jokaisella Viertolan vastaanottokodin osastolla on mahdollisuus tarjota **kriisipaikka yhdelle tai kahdelle nuorelle**.

Viertolan vastaanottokodin antama virka-apu

Viertolan vastaanottokoti antaa muihin laitoksiin sijoitetuille vantaalaisille lapsille (12–17-vuotiaat) väliaikaista säilytystä, kunnes oman laitoksen henkilökunta hakee lapsen. Viertolan vastaanottokoti antaa ulkokuntalaisille lapsille väliaikaista sijoitusta tai säilytystä toisen paikkakunnan tekemällä virka-apupyynnöllä, kunnes vastuussa oleva toimielin noutaa lapsen. Ulkokuntalaisia karkulaisia vuonna 2014 Viertolassa oli 35.

Kuntouttava työ

Kuntouttava hoito

- nuorisokodit Asola ja Harjula, 7 paikkaa
- Ympäri vuorokautista hoitoa ja kasvatusta vantaalaisille 12–17-vuotiaille nuorille, joiden palvelut ovat järjestettävissä Vantaalla (mm. koulu & terveydenhoito). Pitkäjänteistä nuoren ja perheen kanssa tehtävää työtä lapsen sekä perheen kuntouttamiseksi sekä perheen jälleenyhdistämiseksi. Tarvitaan sosiaalityöntekijän päätös ja asiakassuunnitelma. Käytössä Viertolan erityistyöntekijöiden palvelut.

Viertolan tukiasunnot

- Ohjautuminen tukiasuntoon Viertolan asiakasohjauksen kautta
- 4 asuntoa
- Itsenäistymisvaiheessa oleville nuorille, joilla on valmiuksia harjoitella itsenäistä asumista tuettuna.

Asiakkaan tuentarpeen mukaan suunniteltu tuki, Viertolasta nimettyjen työntekijöiden toteuttamana.

Potkuri -työryhmän tuotteet (1 + 6 työntekijää)

Potkurityössä vuorokausia oli 5483 (käyttöaste 107%). Potkurissa työskennellään huostassa olevien lasten kanssa siten, että lapset voivat olla kotona lähes päivittäisen tuen ja vanhempainohjauksen avulla.

Potkurityö

- 7 paikkaa, huostaan otetuille ja Viertolan vastaanottokotiin sijoitetuille 12-17 vuotiaille nuorille. Työskentelyn aikana nuori asuu pääsääntöisesti kotona tai läheisverkostossa.
- kodin ulkopuolisen sijoituksen vaihtoehtona, jatkuva tuki perheelle ja lähiverkostolle. Viertolassa nukkumapaikka kriisitilanteita varten.
- tapaamiset ja yhteydenpito perheen tarpeen mukaan. Verkoston kanssa työskentely on päivittäistä.
- **nimetty työpari vastaa yhden perheen asioista**, muu työryhmä käytettävissä tarvittaessa.
- käytössä Viertolan erityistyöntekijöiden palvelut

Tehostettu tuki perheille huostaanoton vaihtoehtona

- 7 paikkaa, huostaanoton vaihtoehtona (perhehoidossa sijaisperheen tukena), 12-17 vuotiaille vantaalaisille nuorille
- yksilöllisesti räätälöity tuki koko perheelle, läheisverkosto huomioiden.
- tapaamisten määrä perheen tarpeen mukaan (1-5krt/vko + muu yhteydenpito ja verkostotyö)
- **nimetty työpari vastaa yhden perheen asioista**.
- käytössä Viertolan erityistyöntekijöiden palvelut

Sosiaalihojaus (perhehoidolle), ei päätöstä

- 7 paikkaa, vantaalaisille sijaisperheessä asuville 12 – 17 vuotiaille nuorille.
- ennaltaehkäisevää tukityötä
- yksilötyöskentelyä, rinnastuu ammatilliseen tukihenkilötyöhön.
- tapaamiset 4-8 krt/kk

Resurssi riittää hoitamaan samanaikaisesti **21 asiakkuutta**, sisältäen sosiaalihojattavat.